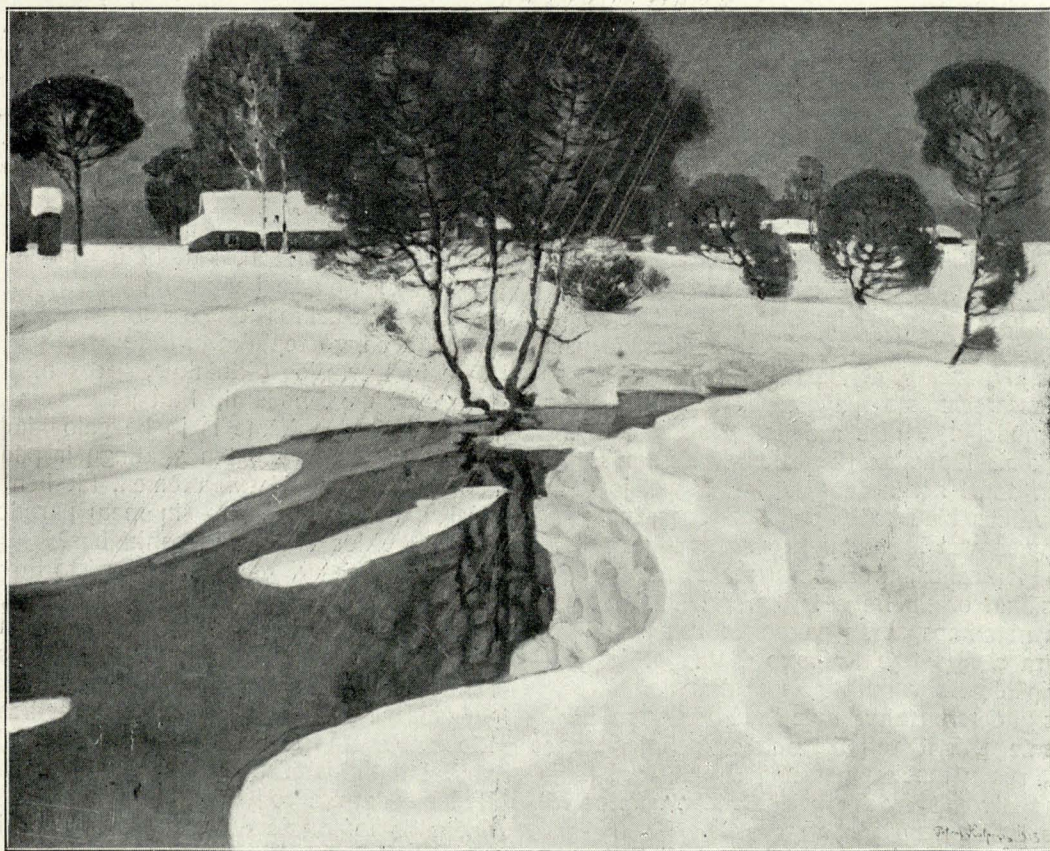

V A I R A S

LITERATŪROS, DAILĖS, MOKSLO, VISUOMENĖS IR POLITIKOS LAIKRAŠTIS

Petras Kalpokas.

Žiema.

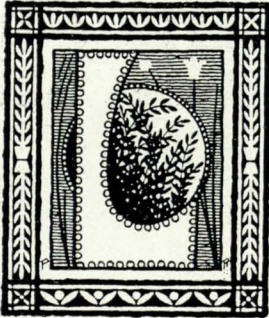
Kovo 2 dieną Vilniuje atsidarė VIII Lietuvių dailės paroda. Norėdami parodyti mūsų skaitytojams bent fotografuotų mūsų dailininkų tvarinių ir liaudies dailiojo meno dirbinių, šiame numeryje dedame ir dar kitame dėsime jų reprodukcijų.

Nendrė.

ĄŠTUNTOJI LIETUVIŲ DAILĖS PARODA VILNIUJE.

I.

APIE DAILŲJĮ MENĄ.

ietuvių Dailės Draugijos įsteigimas ir pirmosios jos parodos Vilniuje buvo žymus atsitikimas lietuvių tautos kultūroje ir Vakarų Europos dailiojo meno istorijoje. Tiek amžiai buvusi apmirusi, tiek moralinai prislėgta, lietuvių dailė išsikerėjo ir pražydo iškart, it pati gražioji gėlė, it prinokęs vaisius, stebindamas žmogų filosofijos minties gilumu, piešiamosios technikos nuvaldymu, pagaliaus jausmo tikrumu bei prastumu. Aš noriu čia kalbėti apie tris žymiuosius artistas-dailininkus: a. a. Čiurlionį, Kalpoką ir Žmuidzinavičių.

Šioje parodoje jau nebematyti Čiurlionies, jis turi savo parodą, – nuolatinę, pastovią: kame visas lietuvių minties ir *iš viso žmonių minties* genijus ryški; kuo-ne visai pasinėrusiamė materializman pasaulyje ir suprastėjusioje šių dienų dailėje: griežtai pasvirusioj į paską, – į barbarybę, – kalbėti apie Mikalojaus genijų nėra vietos ir neužstosime jo tėvu šešėliu naujųjų paveikslų.

Tuometis su juo Kalpokas pačioje talento pilnumoj: apie jo gyvą antitėzę kalbėsime pirmučiausiai.

Štai jo paties portretas. Tai puikiausios, subrendusios technikos paveizdas, kaip elgties su *gamtos* modeliu: veidas akimis, pilnomis didybės, jausmingomis lūpomis: peržvalus ir neramus: perrealingas, todėl nēr nervingas. Ir štai vėl jo "Jaunystė": vaikas biaurus kaip ir išsigimęs, tuo pačiu žygiu nepastovus ir *perdaug gyvas*, tai paveikslas Kalpoko fantazijos, kuri nors mažai tėra maloni, betgi visiškai originalinga ir jam privali. Visas savotiškas netolimos mūsų pagonijos regėjimų atkaramas yra atgijęs toje Kalpoko fantazijos dalyje, – atgijęs lipšniomis ir puikiomis spalvomis.

Kas gi dera pasakyti apie šimetį Kalpoko "Sniegą", – sniegą, žvilgantį ūkanotoje dienoje, juosvo vandens, rusvų medžių pilkumoje? Tai, kad linijomis bei spalvomis, šviesa bei šešėliais, gamtos vaidinimas toliau nebevyksta.

Gamtos atvaizdinimo įvairumas Kalpoko paveiksluose yra labai žymus. Kaip gi papurę virpa "Pavasario berželiai": tikras pavasario apsireiškimas spalvomis! "Kvietkų miestelis" paupyje (mistras visad mistriškai piešia vandenį), šaltomis žaliomis spalvomis pareikštas, veiksliai rodo negirdėtą teptuko lankstumą ir ino Protiejaus temperamentą. "Rugiapiūtis" maudosi dagioje vasaros saulėje gelsvai-žalsvuose, kruopėtuose spinduliuose..... puikus.

Sunku tikėti, jog ta pati ranka metė ant drobės raudonus "Obuolius", vario indą, – didelį ne-

gyvosios gamtos padarą. Ir antrą kartą tą pačią temą Kalpokas, *Adomo* skonimi, traktuoja – nepasiekiamas *Virtuozas*...

Trečias pirmininkėj dailės trejybėj, kurioje susikristalizavo lietuvių tautos dvasia, tai Antanas Žmuidzinavičius. Jis yra artimiausias šiai gadynei: jautrus, bet neliūdnas. Nuvarginta lietuvių šalis, apsamanojė, nukrypę jos kryžiai, prisikentėję amžino skausmo, tat jo paveikslai, kurie atrodo bespalviai profanams ir begalo gilios reikšmės bei tikrybės tiems, kurie išmano dailę. Dabartinė mūsų šalies būtis aiškiausiai matyti "Regėjime", ir nauja Vytis lekia viršum jos (tarsi rusvusis mėnuo): lekia, vejas *naują gyvenimą*; aukso viltys augštai ryški liūdnoje erdvės platybėj, kur ranguoja juoda, sunki lietuvių vakarykščio sielvarto upelė.

Kaip giedri idilija, pavadinta "Paskutiniu spindulėliu", kurs gluda ramaus sodo gilumoje, nušvieždamas meilius senelius, taip artimus ir tarytum suaugusius su tuo sodu. Visoje mažųjų Žmuidzinavičiaus veikalėlių eilėje (ilustracijos "Giedrės" apysakai) atgija apmiręs šalies gyvenimas ir jos charakteris: rimtas, nutolęs ir tylus – uždarytas mišku ratile.

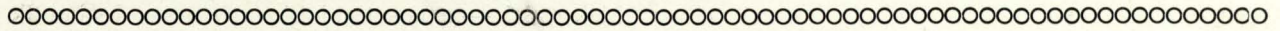
Argi jį, tą charakterį turime kaltinti, kad šioje parodoje beveik visai nematyti "figūrų"? Betgi gaila, kad nematyti... gaila, kad lietuviai dailininkai nemylti savo tipų, neįmano jų ižiūrėti ir saviškai išreikšti. Iš Šileikos tikėjomės (jaunėlių tarpe) stipraus, realingo teptuko. Pirmosiose parodose matėme jo Bavarijos ūkininkus, geros mokyklos moterų studijas; žinodami, kad jis viešėjo savo gimtame krašte, laukėme iš jo be galo gimtųjų Paneunės tipų, dar taip ten ypatingų ir pilnų charakterio. Ir ką gi? Nesulaukėme... tik bent keli vaizdeliai, kurių net pervirš šių metų parodoje. Be nėra čia kokios atkakliųjų sankalbos?

Šileika neturi *ingimtos* peizažisto dovanos, kaip štai Varnas. Piešti vaizdelį tiek temoka, kiek reikia pamato figūrai, kad jos galė armoningai ryškėtų realingame apmatų dugne. Dabar išstatytos jo studijos kaip tik yra vien tie apmatai. Tiršta farba vaizdinti kiemelio tvoros tai tik kasdieninis kūdikio žaislas, tuo tarpu mums reikia savotiško "Zorno". Lai tad jaunieji lietuvių dailininkai neužmiršta, kad nepakanka rodyti vien savo ūpo reiškinį ir diletantizmo: reikia duoti garbės gimtajai Lietuvai, savo teptuku kelti jį pasauliui. Užsienių studijos veda juos pražūtin.

Krokavos Dailės Akademijos mokslas mažai tederai lietuvių dailininko tikslui: mažai tetinka tvirtai technikai ingyti už savo tėvynės ribų. Profesoriai ten daugiausia (neskaitant sumanierėjusio Malčevskio) yra *virtuozai* pražūtingo piešinio, elegancijoje sunykusio beiėskant naujų, nepaprastų, rūku padūmavusių efektų; ten trūksta taip-pat galerijos ir senovės dailės muziejų, taip reikalingų dailininkui lavinti.

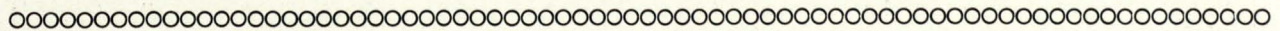
Tik dabar pasirodęs Justinas Vienožinskis, turėdamas tikro talento, pakliuvo į gobelinų manierizmą (kurs nuo Burne Jones'o gadynės yra užkrėtęs tieka artistų). Daugiausia žymu to nuobodaus tono mažuosiuose jaunojo dailininko veikaluose, sun-

kiai ir nežinia kam taip su visomis išgalėmis stilizuotuose. Bet užtat du didesniu juo Vienožinskio paveikslu rodo žolynų gražybės jausmo; jų linijos bei spalvos ir rami vidaus gyvybė pareiškta be noro siekti efektų... širdingai, neperdėta spalvomis.

A. Žmuidzinavičius.

Dravės rytmetį.

Dvi to dailininko figūros, akcesoringai pieštos, nesiveržia iš rėmu, — tarytum tvirtintose tvirtindamos *figūrų neapykantą* šioje parodoje.

Putnas, kurs žengia pirmuosius žingsnius, išstato mums didelę barką, ant kurios "Uoste" spindį tarsi saulės bei mėlsvo vandens spalvų simfonija. Taip sutapę draugėn, o vanduo išlengvo dreba. Tai gražu. Taip visuomet lietuvyje apsieiškia kaip ir peranksti subrendusio talento, — net tuo metu, kada, taip sakant, jo dar neišeita dailės gramatika.

Lieka mums paminėti Varnas, atvykęs su daugybe mažučiu paveikslų. Visi jie vaizdūs, tevučiai ir ryškūs savotišku orginalingu koloritu. Artistas pagarsėjęs subrendusiu talentu ir žymia pernai metų pažanga. Del tos priežasties skyrium nagrinėti Varno veikalų šioje parodoje negalima. "Portreto projektas", lengviai apmestas *à la sanguine*, ilgai traukė į save mūsų akis. Tas vienintėlis veikalas

rodo, jogei figūrų nėra parodoje ne del negalėjimo, ne del pajėgų nebuvimo. Tas projektas pilnių-pilniausiai išreiškia mirusiojo rašytojo sielos gilumą: su plunksna rankoje, tarsi Jonas Evangelistas, o ant jo plėšrusis paukštis ar garbės arelis, o toli keliais brūkšniais pažymėta pilis. Kad tokių, kaip Varnas, daugiau būtų!

Žmogaus paveikslo ilgesys gundyte gundo mus paskelbti kitų metų parodai konkursą su atpilda, sakysime, kad ir tokia, jog autoriaus veikalas bus nupirktas. Tegu paskatintume savo dailininkus ar bent jiems primintume, jogei yra tos, jų, matyti, taip garbinamos prigimties *karalius!*

Mūsų akys išsilgusios dairosi, ieško pramogos skulptūroje. Apie ją ir apie dailųjį liaudies meną kitame numeryje.

ŠVEICARIJOS ĮSPŪDŽIAI.

M. Pečkauskaitė.

I.

KELIONĖ.

Atsimenu, kai pirmą kartą pradėjau drauge su keliomis kitomis mergaitėmis geografijos mokyties, viena iš mūsų padavė sumanytą kiekvienai išsiriti kokią-nors Europos šalį. Savo išrinktosios šalies geografijos reikėjo ypač gerai išmokti, kuodaugiausia žinių apie ją surinkti, nurodyti visas jos grožybes, apginti nuo užmetinėjimų. Aš išsiritau Šveicariją ir kuouoliausiai pildžiau visus įsakymus. Mano mylimiausiu didvyriu tapo narsusis Tell'is; svajojau apie tuos kalnus milžinus, žiūrinčius saulei į akis, apie sniegus amžinai baltus, amžinai skaisčius, apie ežerus mėlinveidžius.

Atsiranda kartais toje ašarų pakalnėje žmonių, kurių svajojimai įvyksta—ir aš esu viena iš jų tarpo. Nes štai traukinys žaibo greitumu neša mane į tą anuomet išrinktąją šalį. Toli, toli už manęs pasiliko pilki Lietuvos laukai, prieš mane išsiplėtė pradėję jau žaliuoti Austrijos kalnai ir kalneliai, o

oo

Juozas Zikaras.

Nuskriausta.

tarp jų teka platus Dunojus-senelis: Die blaue Donau. O palaiminta poetų fantazija! Kiek žiūriu, kiek vežiu—nepamatau jokio mėlinumo; matau tik gelsvas, drumstas bangas, bet gal delto, kad tai pavasario laikas.

Mėlinasis Dunojus. Kiek praeities paveikslų kyla fantazijoje, žiūrint į jį! Štai pasirodo šviesus Morkaus Aurelijo stuomuo, to sosto filosofo, kurs ant tos upės kranto, kovos ugnyje, rašė savo stotikus veikalus. Štai pralekia baisusis "Dievo rykštė", lyg smarki vėsula. Štai rausta Dunojaus bangos nuo kraujo serbų, kritusių kovoje už laisvę. Oi, daug yra matęs senasis Dunojus ir daug dar pamatys. Mainosi žmonės, mainosi atsitikimai, bet jų branduolys visados pasilieka tas pats. Visados eina tų pačių geidulių kova, tik vis kitokia forma. Vis ta pati kova Ormuzdo su Arimanu. Amžina, nepabaigiama. Štai pakelia galvą baisusis Arimanas ir juokiasi ironingai, žaliomis akimis fosforu žibėdamas.

Kaip didelė yra tavo galė, o žmogau!

Tu atradai kelius žvaigždžių auksasparnių, tu suskaičiau smilčių grūdėlius žemės gilumose, tu išmatavai tamsias jūrų bedugnes.

Garbė tau, o žmogau!

Tu pažabojai perkūną-ugniaakį, tu eini jau su paukščiais lenktynių — ir ugnis, ir vanduo, ir vėjas — viskas tau tarnauja.

Garbė tau, o žmogau!

Bet tavo širdyje, o žmogau, tūno dar baiseni gaivalai — tamsiosios galės — dar daugiau už ugnį deginančios, daugiau už vėją griaunančios, daugiau naikinančios, negu vanduo — o suvaldyti jų nemoki, o pažaboti jų neįstengi. Ir drasko jos tave — gamtos viešpatį — nūdien dar smarkiau, negu kitą syk, ir mėto tave lyg sviedinį, ir viešpatauja ant tavęs, pasaulio viešpaties.

Doros pažanga neina kartu su laiku. Žmonija, lyg jūrų bangos, tai kyla, tai vėl krinta. Ir tik retkarčiais šen ir ten, įvairiais laikais ir įvairiose vietose atsiranda asmenų, kurie, it kokie mistingi žiedai, augštai iškilę, skleidžia aplinkui savo kvapą ir traukia su savim žmoniją. Bet netrukus ji vėl puola. O baises Arimanas pakelia galvą ir ironingai juokiasi.

"Siuntė mane motynėlė į Dunojų vandenėlio". Už devynių kalnų, už devynių upių, rūtų darželyje, skamba dainos apie Dunojėlį. Kas jas tenai nunešė? Kokiu būdu, kaip?

Palikus galvoti apie tai mūsų mokslo vyrams, gėrėjuos gražiu reginiu, kurį matau pro traukinio langus. Ant vieno Dunojaus kranto riogso kalnų juosta. Nelabai jie augšti, bet man, Šatrijos kalną temačiusiai, imponuoja. Ant jų, šen ir ten, baltuoja tai smailus bažnyčios bokštas, tai puikus rūmas. Po tų kalnų kojomis, arčiau upės, eina nepertraukiama sodžių ir miestelių eilė. Vis švarūs, mūriniai nameliai, o tarpais, lyg didieji karoliukai ra-

Iš ramumo, kuriuo vyras priėmė tą žodžių krušą, galima būtų spręsti, kad prie jos buvo gerojai papratę. Žodžio neištaraš, nunešė visus pundelius į kitą skyrių, o pats, atėjęs pas mus, užėmė liuosą vietą.

gyveno. Vyras labai šnekus. Prakalbino mane ir tuojau išpasakojo visą savo istoriją. Turėjęs jis Maskvoje kažin-kokią didelę krautuovę. Prekyba puikiai ėjusi. Bet nežinia dėl kokios priežasties nepatikęs jisai Trepovui, kurs tada buvo Maskvos po-

Petras Kalpokas.

Kvietkų miestelis.

Už kokių penkių minučių pro duris įsikiša paraudęs energingosios ponios veidas.

— Jasieňku! vienas keleivis išėjo — jau ten dabar trys vietos.

— Man čia labai patogų, — skamba pono atsakymas.

Veidas pranyksta.

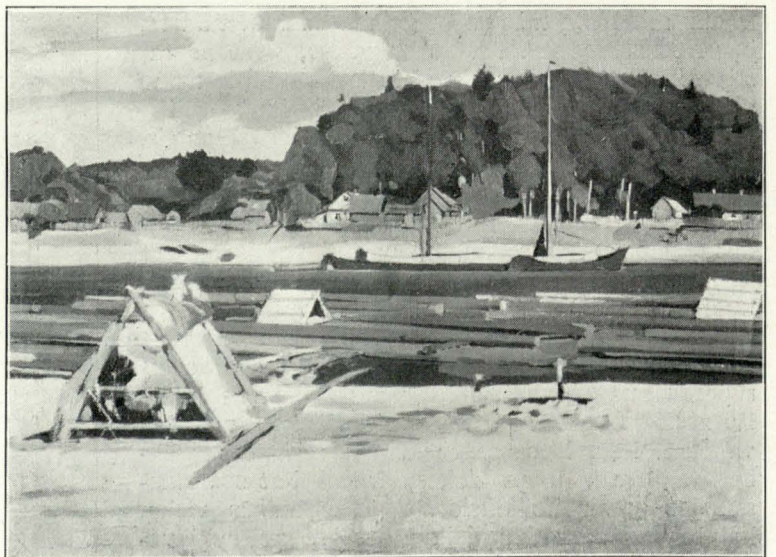
Penkios minutės — ir vėl pasirodo duryse, šį kartą dar raudonesnis.

— Jasieňku!

Bet "Jasieňko" net neatsako nieko. Studijuoja Baedecker'į ir rija oranžas O ant žibėjimo, kurs pasirodė jo geroje akyse į pačią pažvalgus, matyti, kad tvirtai nusprendė šį kartą nepasiduoti, Žūt-būt. Nuo pat sienos viename skyriuje su manim važiuoja vokiečių pora. Sunku įsivaizdinti estetingesnis kontrastas. Jo tamsus, sausas bruneto veidas vyriškais briežiais — tai viena energija, viena tvirtybė, vienas užsispyrimas. Ji — geltonplaukė, dideliomis, saldžiomis mėlinomis akimis ir amžinai šypsančiomis lūpomis. Balandėlė.

Grįšta juodu iš Rusijos, kame kelerius metus

licmeisteriu. Trepov'as ėmęs jį persekioti ir taip įgrisęs iki gyvam kaului, kad jis uždaręs savo "gešeft'ą", atsisveikinęs su Rusija ir štai važiuojas dabar savo krašte laimės ieškoti. Nors žino, kad suprantu vokiškai, kalba rusiškai, tur-būt, norėdamas pasigirti, kad pavyko jam pasisavinti tą taip sunkią vokiečiams kalbą. Daug kartų jau esu pastebėjęs, kad vokiečiai apskritai mėgsta rusų kalbos mokėjimu girties. Tasai, tikrai, turi kuo pasigirti, nes kalba visai gerai, beveik be jokio vokiško akcento. Kritikuoja Rusijos įstaigas, tvarką, giria kaikuriuos žmones, bet nuolat grįžta prie savo numylėtos temos — Trepovo. Ir tada — nors ir negražulinksmin ties iš svetimos bėdos — negalima tvirties juokais. Su neapsakomu įnirtimu pašoka nuo suolo, sugniaužia kumštis, juodos akys mėto perkūnijas, tamsus veidas

Jonas Šileika.

Nemunas ties Brūže.

pabalsta — ir drebančiu balsu jis šaukia:

— Nieščastnyj Trepov! Triapkin etot'nieščastnyj! Nors rusų kalba epitetais tokia turtinga, jis

kito nevartoja, kaip tik tą "niešcastnyj". Kodel? Gal ima tai giliai filosofiškai, būdamas tos nuomonės, jog kas nedoriausias, tas nelaimingiausias. Ir begalo originaliai skamba tie jo šauksmai. O "balandėlė" klauso, ir iš jos lūpų net ir tada nepranyksta šypsojimas, jos mėlinos akys netampa nė truputį mažiau saldžios.

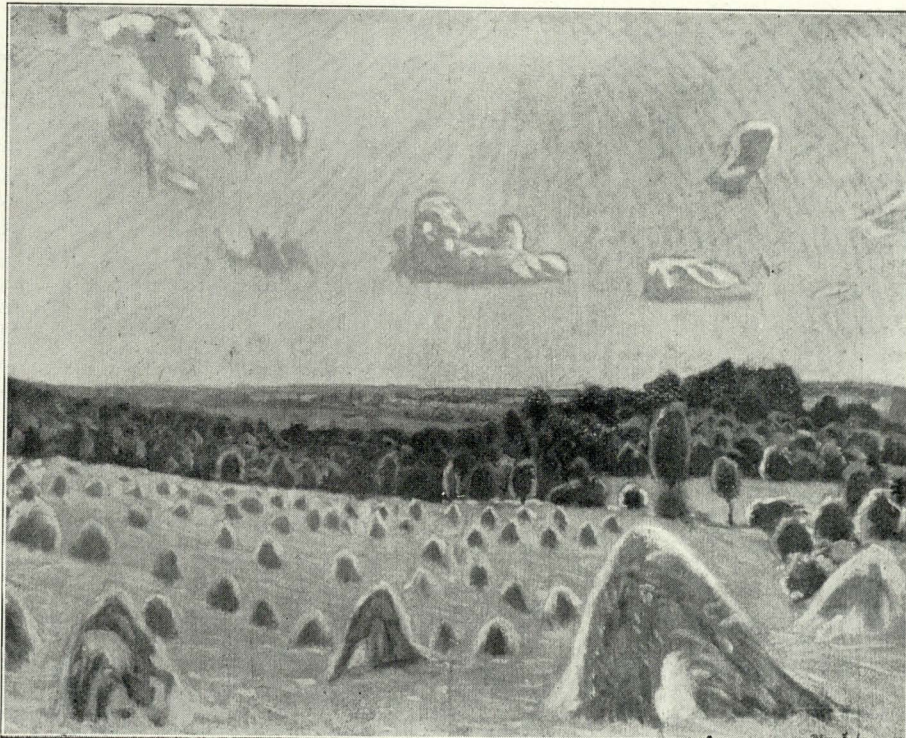
Žiūrint į tą žmogų, rodos man, kad jame tėra du jausmu: neapykanta Trepovo ir beribė meilė pačios. Kad baisiai įnirtęs, nežinau jau kelintą sykį savo "niešcastnyj Triapkin" sušukęs, kreipiasi su kokiais-nors žodžiais į "balandėlę", jo veidas momentaliai persimaišo: gęsta akių žaibai, balsas ima skambėti minkštai, meiliai. Tur-būt, ta "dolce donna" vienu savo saldžių pirštų palytėjimu gydo jo skaudžiausias žaizdas.

* * *

Turėjau iliuzijos, kad sugrįžo man kūdikystės laikai, kada pasaulis buvo pilnas stebuklų ir monų, kada burtininkės vienu savo stebuklingos lazdelės mostelėjimu, galėjo viską padaryti. Ilgos kelionės nuvarginta,

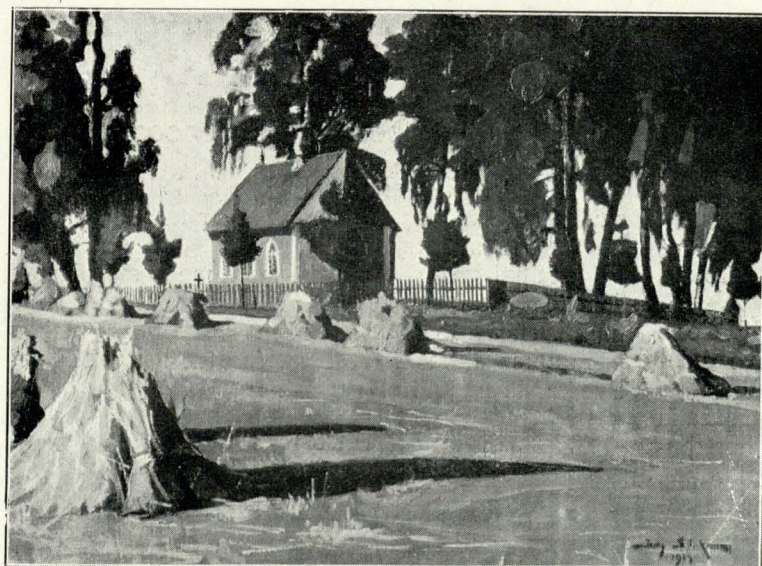
švietė mūsų skyrių. "Balandėlė" miegojo ant guolio, rūpestingų vyro rankų pritaisyto; miegojo ir jis prie jos kojų sėdėdamas, į kerčią atsilošęs.

Pažiūrėjau pro langą... Kas tai? Šviesi naktis, mėnesiena. Žalių medžių ir laukų kaip nebūta.

Petras Kalpokas.

Rugiapiūtė.

Jonas Šileika.

Pelenių kapinės.

pavakaryje užmigau. Nubudus man, buvo jau naktis. Gazinė lempa su užtrauktu abažuru menkai teap-

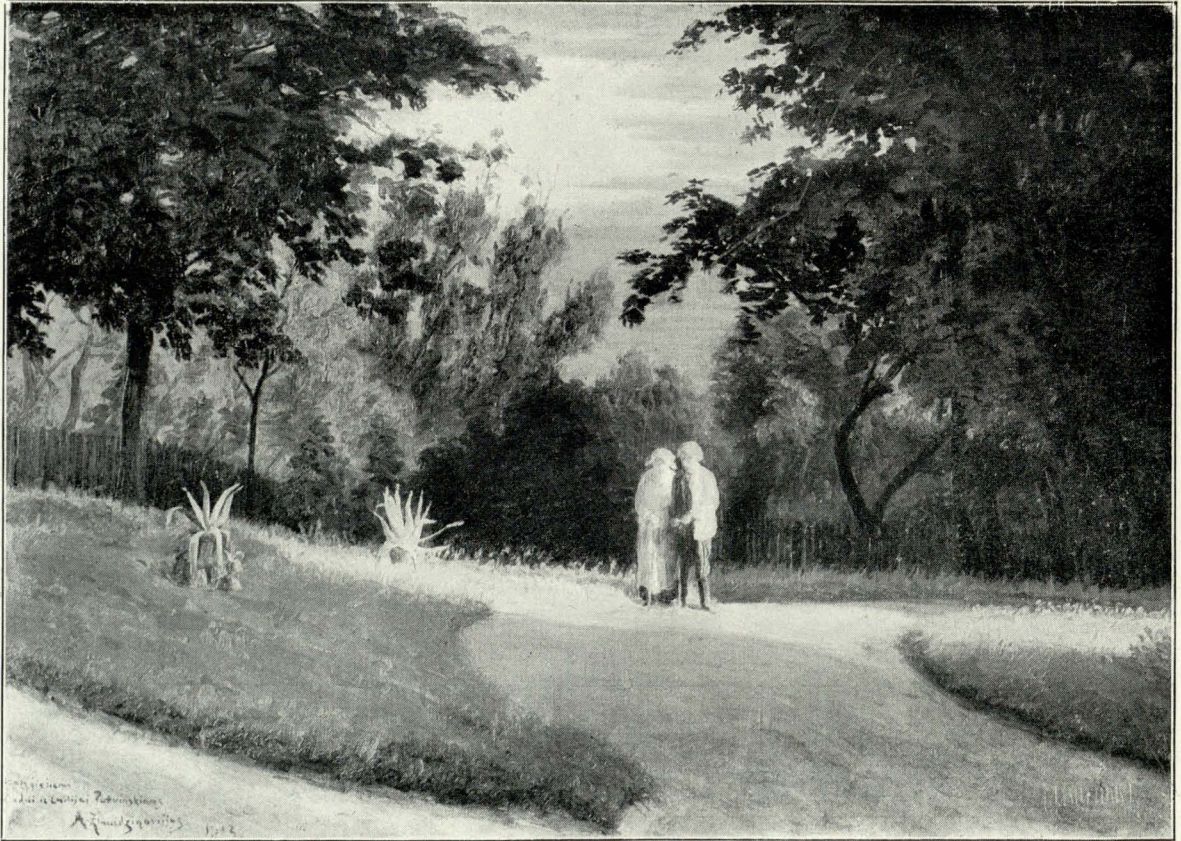
didesnės laimės?! Burtininkė pamojo lazdele. Viskas pranyko. Įvažiavome į pavasarį.

Visa žemė sniegais užklota. Važiuojame per mišką. Juodos eglės niūkso, baltai pasipuošusios. Keliu kažin-kas su rogelėmis važiuoja. Visai, kaip pas mus per Kalėdas. Žiūriu ir netikiu savo akimis. Ar tai vis dar mano sapnas, ar darbas burtininkės, šalto proto seniai iš pasaulio išvytos? Taip nori žmogus tikėti, jog tai burtai.

Ir štai išnyko laikas ir ruimas. Važiuoju namo Kalėdoms. Mėnesiena. Taip šviesu, kad skaityti, rodos, galima. Tamsios eglės snaudžia baltai apsigobusios, o nuo jų ant blizgančio sniego puola juodi šešėliai, lyg švelniausi mežginiai. Naktis sidabrinė ir balta. Džiaugsmas kilnoja krūtinę. Varpelis dindina monotoningai, arkliai lekia prunkščiodami. O širdis pralenkia šaunų žirgelį ir lekia, lekia... kur mylimos akys, į naktį įsmėigtos, manęs tik laukia; kur brangios rankos išsitiesia, trokšdamos kuogreičiausiai mane priglausti... Turėti tokias mylimas akis, tokias brangias rankas—argi bėra didesnės laimės?! Burtininkė pamojo lazdele. Viskas pranyko. Įvažiavome į pavasarį.

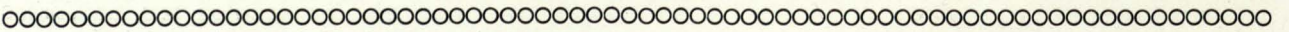
Šveicarijos sieną pervažiavome naktį. Supratau tai iš to, kad į vagoną inėjo du valdininku ir paprašė parodyti daiktus. Pažiūrėjo į adarytas valizas ir nei pirštu jų nepalytėję, išėjo. Tai buvo visa revizija.

Mėnuo jau buvo pasislėpęs, ir naktis pasidarė juoda. Gana žiūrėjau, kaktą prie lango prispaudus, bet nieko negalėjau pamatyti. Nusprendžiau, kad ką bežiūrėjus į tamsumą, geriau rinkti jėgų naujiems, laukiantiems dar manęs, įspūdžiams — atsi-

A. Žmuidzinaičius.

Paskutinis spindulys.

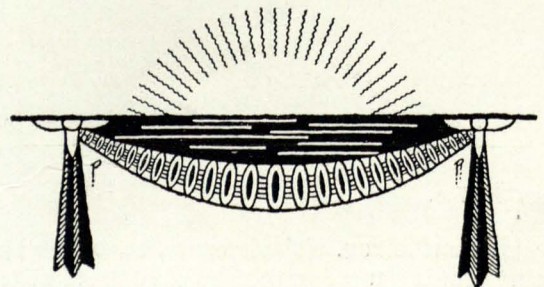

guliau vėl ant savo suolo. Pažadino mane saulės spindulių pėdas, besiskverbiąs per užleistą uždangą. Pažiūrėjau į laikrodį: buvo 6-ta ryto, tik pusė valandos lig mano kelionės tikslo — Žüricho. Pašokau nuo suolo ir pakėliau uždangą.

Ir vėl pasirodė man, kad sapnuoju. Čia-pat, už vagono langų, po mano kojomis, liūliavo didelis ežeras. Smaragdinės bangos spindėjo auksu po auksiniais saulės pinduliais. Anapus krantas žaliu amfiteatru kilo augštytyn. O ten, toliau, ant horizonto, tarsi baltų debesų eilė. Tai kalnai. Tai Alpai. Milžiniški įvairaus pavidalo, visi balti, augštai savo puikias galvas iškėlę, amžinajai saulei stačiai į veidą žiūrintieji — stovi, it kokia užburtoji šalis, balta, spindinti, nesutepta, skaisti, mistinga. Ežero pakrančiai sėte prisėti namelių: balti su žaliomis langinėmis, augšti lengvi — blizga saulėje. Štai ant smaragdinių bangų lengvai siūbuoja grakščios laivelės snieginėmis burėmis, lyg didelės gulbės. O

virš viso to žydras dangus be jokio debesėlio ir saulė, saujomis auksą berianti... Ar tai vis dar mano sapnas, ar tikrybė?

Kaipgi gražiai pasirodė man mano svajojamoji šalis! Lyg numylėtinė prieš savo mylimąjį atsistojo puikiausiais rūbais pasipuošusi, visą savo grožį jo pagautoms akims rodydama. Sveika Tell'io tėvyne! Sveika, laisvųjų Helvetų šalie!

Pn.

Sugrižus...

irdis alpsta... Paliovus plakti...
Kaž-kokia antgamtinė pajėga mane neša padangėn...
Drebančiose gįslose teka smagi šiluma... Išvydau savo gimtuosius laukus... Štai jie, tie mano mylimieji! Štai tie, kurie mane tiek metų šaukė prie savęs! Kokie jie mielūs! Jie lyg ir šypsos, lyg džiaugias mane išvydę? O,

brangieji, sveiki, sveiki! Kaip jūsų aš pasiilgęs!..
Kaip lengva alsuoti! Koks smagus oras! Kokia graži saulė! Viskas aplinkui linksma, puiku. Gamta visa šypsos: vilioja ir džiaugias...

O, tėvyne! O, brangioji!..

Štai ta pati svarbioji viso mano gyvenimo vanda galutinai tik atėjo!.. Šiandien sugrižau tėvyne! Šiandien prasideda mano atgijimas.

Šiandien aš pradėdu gyventi iš naujo...

Bet koks gi bus tas mano naujas gyvenimas? Ar manęs laukia pasisekimas?.. O gal tik kartus apsvylimas? O, vis tiek, vis tiek! Koks bus toks, bet iš čia tik antgamtinė pajėga tegalės mane ištraukti... Tad bėgsiu kuogreičiausiai pažvelgti į visa, ko aš taip pasiilgau. Štai tas kampilis, kur aš praleidau savo jaunąsias dienas!.. Bet kokios čia atmainos! Visai lyg ne tai! Ten, kur pirmiau stovėjo po šiaudinių stogu žemos pirkelės, ten dabar puikių puikiais namai. Bet kur toji mano brangioji pirkelė, kurioj aš gimiau? Gal ir jos jau nėra?.. O, ne, ne, štai ji. Ji tokia, kaip ir tuomet, žema, mažytė, mažais langeliais. Bet čia tarp tų naujų puikių augštų mūro namų ji išrodo dar mažesnė, lyg ir prislėgta, lyg į žemę įlindus... O, brangioji! Sveika, sveika! Tu savyje išauklėjai mane, ir štai aš vėl prie tavęs! Kas tavyje viduj dabar? Ką kitą auklėjai?.. Kad bent viena akimi pamatyčiau tave viduj!.. Gal ineiti? Bet ten dabar svetimi nepažįstami žmonės... Delto eisiu. Ineisiu ir pasakysiu, kad noriu pamatyti tą gūštą, kurioje mane užaugino matutė po savo sparnais.

— Meldžiamieji, leiskit bent vieną akimirksni žvilgterėti į mano senąjį lizdą.

— Tai ponas čia gimęs?

— Ponas?.. Kokia ironija! Aš, išauklėtas šitoj landynėj, ir ponas?.. Ka-ka-ka! Kaip keistai skamba tas žodis čia, šitoj pirkelėj. O ten, svetimoj šalyje, jo keisto skambesio aš nė nejutau...

Taip, gerieji, čia praslinko mano neužmirštamios kūdikio dienos, už kurias, jei jos sugrižtu, atiduočiau visą savo ponybę. Štai čia, atsimenu, kabėjo lopšys, kuriame supdavau savo mažutę sesytę, o gal jame anksčiau buvau supamas ir pats mano geros matutės rankelėmis. O štai čia stovėjo stale-

lis, ant kurio susilenkęs stengiaus gražiai parašyti man davinėjamas lazdeles ir vąšiukus. O čia šalia jo matutė sėdėdavo už ratelio ir, vilnas verpdama, mokė mane slebizuoti: be a—ba, de a—da, pe a—pa... O čia štai kabėjo Švenčiausios Motynos paveikslas, o ten Jėzaus Sirdies... Prieš juos aš taip mėgdavau klūpoti ir dievobaimingai melsties, prašyti Dievulio, kad duotų sveikatos mano tėveliams. O štai čia... Bet ne... aš negaliu daugiau... Atminimai, smagūs atminimai, perdaug sujudino mane. Ašaros bėra... Jos gausiai laša... Širdį spaudžia: ar iš džiaugsmo, ar iš liūdnumo?.. Bet smagu, smagu ir saldu...

Kokie čia puikūs namai stovi. Visai nauji. Atrodo kaip kokie rūmai. Tokie ir dideliausiam miestui tiktų. Prieš namus švarus sodelis. Geležiniai groteliai, puikios klumbos. Gražu!..

Ba!.. Lyg ir pažįstamas išėina... Tai lyg ir mano jaunųjų dienų draugas... Jis ir į mane žvalgos. Turbūt pažino.

— Sveikas! Ar tai Kvietaitis?

— Kaip gi, kaip gi. Kas bus kitas, kad ne jis? Bet, palauk! Pažinau... Ė-ė!.. Kurio galo sostinės ponai skrenda į mūsų urvą?

— Urvą? Ė-ė, broleli, kas gyvena tokiuose rūmuose, kaip šitie antai, o pats išrodo toks padorus, raudonveidis, kaip tamsta, tai tokiam gal ne vienas sostinės gyventojas pavydėtų.

— Na, na, nėra ko čia iš mūsų tyčioties. O gal tai sostinės auklėjimo komplimentai? Bet kaip man tad į juos atsakyti? Mat nesu taip "poniškai" auklėtas. Na gal šitai pataikišiu: Mat, girdėjau, sostinės ponai tokie didūs, kad be baltų pirštinaičių prie jų nė prieiti negalima. Tad man be pirštinaičių ir bangu tamstai rankos paduoti... Ar priimsi? Ką?.. A-a priėmei. Na, tai ačiu...

— Taip galėjo pasakyti tik koks juokdarys, norėdamas iš tavęs pasityčioti... Ne, taip dar jie neišdidė. O tūlas gal dar kuklesnis ir už tuos savo jaunųjų dienų draugus, kurie šitokiuose rūmuose gyvena.

— Bene jau šitoji pirkelė taip tau patinka?

— Graži, ką ir bekalbėti. Kieno gi ji?

— O kieno-gi bus, kad ne Petro Kvietaičio?

— Tavo?

— Ko taip stebies, lyg stebuklą išvydęs? Tikėk, tikėk, brolau, nemeluoj. Jei netiki, tai štai, va, veizėk, parašyta: Petro Kvietaičio. Juk rodos skaityti moki. Į mokyklą. atsimenu, drauge ėjova. Ką, dar vis stebies?

— Kaip nesistebėjus?.. Juk gyvenova vienoj pirkioj, ten, atsimeni...

— Aš tik išten... Buvau atlankyti ir... turėjau pralieti ne vieną džiaugsmo ašarą.

— Che-che! Tai va kokie sentimentalingumai tų sostinės ponų. Vai, vai!.. Ot, nebūčiau tikėjęs!

— Je, bro! Gal nėra paukšteliai nieko smagesnio, kaip, parskridus iš tolimo krašto, išvysti tą gūštą, kurioje buvo išperėtas.

— Tuščia tos gūštos. Man toks lizdelis kurkas malonesnis.

— Žinoma, kam laimė tiek palanki, kad iš pirkios leidžia stačiai kraustyti į rūmus...

— Na, na. Nėr jau čia ko ir tau žlabanoti. Juk, matyti, ir tau ta geroji deivė nepavydėjo malonės, bent sprendžiant iš išvaizdos. O ką aš žinau!.. Gal ten sostinėje kurkas geresniuose už mano rūmuose gyvenė?

— Ne, bro! taip, taip daug malonės ji man nesuteikė.

— Tai kokių gi plynių tu ten tose pelkėse tupėtum?

— Štai jau ir nebetupiu. Grįžau tėvynėn, ir jau daugiau iščia niekur nevažiuosiu, kad ir didžiausią vargą reiktų kęsti

— Vargą? Ka-ka-ka-ka! Na, tu, matau, tikrai geras juokdarys. Ar jūs ten sostinėje visi tokie juokdariai, kad jums per jūsų taikus vaizdinasi mūsų vargai?... Tai tau dar kokios naujienos!.. Ne, bro! Lietuvoj dar nevargas tam, kas dirbti netingi, ir nori ir gali... Na, bet mūsų kalbai gal geriau sektus viduj. Eiva. Susipažink ir su mano šeimyna, jei jau tikrai sostinės ponai nėra taip išdidę, kad savo seniesiems pirkios draugams net visą delną paduoda, ne tik du pirštu...

Puikus, platus priegangis. Gražus prieškambaris. Mažas salonėlis. O štai ir didelė, šviesi salė, į kurią gal tilptų ne mažiau, kaip 100 žmonių. Pūkūs: kabinetas, valgomasis, buduaras, vaikams kambariai, antras prastesnis kabinetas, miegamieji... Kokie 10, ar net daugiau kambarių apgyventa vienos šeimos. Man visa rodo, visa aiškina, ir pats gėrisi. Visur brangūs stiliaus mebliai; polisandras, raudonmedis, juodasis ažuolas, brangūs kilimai, žalvaris, paveikslai, palmė, gėlės... Daili sveika pati, dailūs švarūs vaikučiai. Visur švaru, visur dailu, visur žymu skonis ir tvarkos meilė...

— Je, bro! jei pirkioje išauklėtas, pralobęs, dar moki skoningai įsitaisyti, tai tikrai jau tau Dievas nei turto, nei talento padoriai gyventi nepasi-gailėjo.

— Kas dirba, tas lobsta ir... auklėjasi.

— Ne, bro! ne visuomet taip. Aš ten, svetimoj šalyj, ir dirbau: nesigailėjau nei raumenų, nei dirksnių, nei smagenų, o tik šitokių turčių nepridirbau. Tiesa, ir aš taip gėrėjausi savu, kaip tu gėriesi savu, nes čia juk, kūdikis būdamas, ir aš to neturėjau, ir, pasisakysiu, — ką jau čia prieš draugą slėpti,—naiviai ne kartą maniau sau šitaip: Na, jei dabar mane čia iš mūsų pirkios kas iš mažųjų dienų draugų, kad ir Kvietaitis, pamatytų, tikrai pavydėtų ir sakytų: žiūrėkit, kaip jis čia belėbauja, o mes ten skurstame... Je, bro! aš ten gyvendamas, maniau, kad laimė buvo man ten la-

bai palanki. O štai dabar matau, kad ji buvo kurkas palankesnė tau čia, ir kad pavydėti veikiau turėčiau aš tau čia, o ne tu man tenai, nes suliginant, aš buvau tenai prieš tave čionai elgeta. Bet aš tau nepavydžiu, o priešingai, džiaugiuos, kad mūsų Lietuva taip palanki bent vienam savo sūnui, jei duoda jam tą čia, ko aš jaunesniuose dieneose ieškojau ten kitur.

— Ir dabar, tenai neradęs, atvykai ieškoti čia?

— Ne, dabar jau aš nieko neieškau. Norėčiau tik dar, kiek galėdamas, šiek-tiek tėvynei pasidarbuoti ir tuomet... gal ir mirti... Svetimoj šalyj besitrunkydamas baisiai pavargau.

— Jei būtum likęs čionai, būtum už mane turtingesnis. Atsimenu, buvai už mane gebesnis ir mokslui ir visam kam. Ir nesijaustum gal taip pavargęs.

— Ne, bro! laimė su gabumu jokių ryšių neturi.

— Et, ką tu čia vis mini laimę. Bene aš vienas čia pralobau. Atsimeni Petraitį? Jis gyvena čia netoli.

— Jis ir tokius rūmus pasistatęs?

— Gal jo dar geresni.. O Gudaitis, o Rauša, o kiti? Eik, pažiūrėk, tuomet visai kitaip kalbėsi.

— Sakyk, drauge, iš ko jūs čia taip lobstate? Juk pirmiau jokių tokių šaltinių nebuvo.

— Ka-ka-ka! Tai dar naivus kūdikis! Viskas buvo ir pirma, bus ir visuomet. Tik kas jums kalta, kad jūs gudrieji, gabieji nenorite viso to matyti. Kur, mat, aš, turėdamas galvoj šiek-tiek daugiau smagenų, brisiu čia išvieno purvus su tais kvailiais Kvietaičiais, Petraičiais, Gudaičiais ir kitais tokiais. Eisiu vely tenai, kur gražu, kur švaru, kur keliai šluojami, plaunami. Bet, oi, oi, tie gražūs, tie lygūs, švarūs keliai tai kaip tik paskirti tiems menkos dvasios "didvyriams", kurie bijo darbo, bijo rankų, smagenų pridėti savo kampelio gerui, savo geriasniam likimui. O mes, štai, kvailieji, negabieji, kaip tik pabijojome traukties iš čia, eiti tenai su jumis; likome čia purvu bristi, savo blogumų taisyti. Na... ir, ačiu Dievui, nesigailime. Šaltinių, bro! daug, tik mokėk juos apvertinti! Žinoma, visuotinis pastarųjų metų visuomenės ekonomijos pakilimas atsiliepe ir į mus, ir tie tai pastarieji metai lygiai mus daugiausiai pakėlė. Bet, nebūtų jų, ir nevargtume. Visi, kurie nesibastė po svetimas šalis, gyvenę čia, turi neblogo, išskyrus tik žinoma, tuos kurie nemoka Dievo dovanos gerbti ir ją be reikalo aikvoja, kaip ir artimieji dvarininkai—tie visi žlugo. Tik tie, kurie manė svetur rasių pyragų, bet jų neradę, sugrižę atgal, išsižioję stebisi, matydami, jog tikrieji pyragai ne ten, o čia. Stebisi ir šaukia: Ak! juk seniau to nebuvo... Buvo, kaip nebuve! Tik jūs jų nematėt. O jų vietas ima svetintaučiai, negali atsigėrėti mūsų šalimi ir sako, jog Lietuva tai laimės kraštas. Kas nori gerai gyventi, turi važiuoti čionai.

— Tai tavo tie poteriai man taikinami.

— Ir tau ir visiems tiems, kurie nemato turto po savo nosimi ir eina jo ieškoti svetur. Neradę,

pavargę, prisikamavę, grįšta ir dejuoja: Ak, pavargau! Sugrįžau palaiminti tėvynės tuo, kad joje padėsiu savo kaulelius ir savo kūnu žemę įtręšiu. Mat koks aš "didelis patriotas". Bučiuokit man ranką pakšt, ir sakykit ačiū.

— Plak mane, drauge, plak!.. Esu tikrai to viso užsipelnęs...

— Ir plaku: matai — nesigailiu. Bet toliau ir pasigailėsiu. Na, ner ko nosies per daug nuleisti, ner ko žlabanoti. Dar gerai, kad laiku susipratai ir sugrįžai. Dar gali dirbti, jei nori

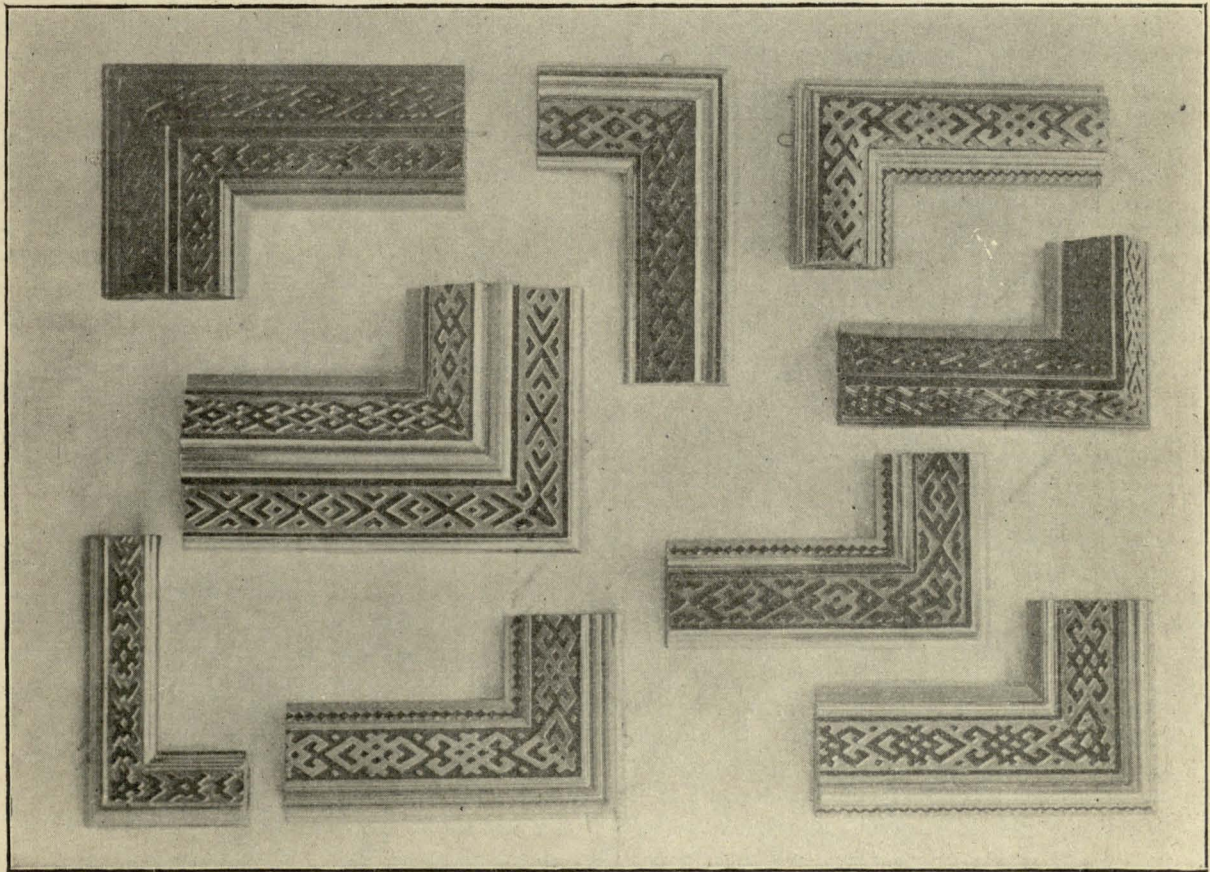
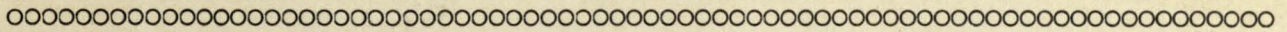
— Je, drauge, visą laiką vytau iš ilgesio... Darbo tėvynei esu pasiilgęs.

— O grįšti bijojai? Ka-ka-ka! Mat, reikės vėl sukrypusioj pirkelėj gyventi... Che-che! O nežinai, kad ir pirkelė per darbą rūmais tampa. Na, gana... Išgersiva už pagrižimą! Sveikas!...

— Kuogi man čia versties?

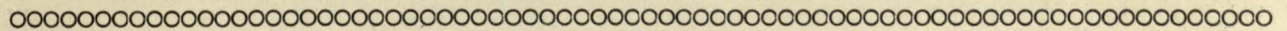
Jei neatstumsite paklydėlio, gal jums ir įstengsiu patarnauti savo žiniomis, patyrimu, visu tuo, ko tarp svetimųjų esu išmokęs.

— Jei taip, tai širdingai sveikinu Žmonių prityrusių mums trūksta. Reikia daugiau idealistų, kurie imtųsi darbo ne dėl pelno, bet dėl idėjos. O mes čia kaip tik per daug išikinę į materializmą, apleidžiame idėjos pusę... Tad gerai, kad sugrįžai:

Kriščiukaitis.

Rėmų pavyzdžiai.

darbo rasi. Viena tik gera pusė mūsų išeiwybės, kad svetur galima prasilavinti, kol mums čia tuo tarpu trūksta mokslo, savų mokyklų. Bet kiekvieno išeiwio priedermė, prasilavinus tuojau grįšti, neaikvoti savo šviesos kitiems, o nešti ją savo broliams. Kai turėsime savų mokyklų, tai ir išeiwybės nebereiks... Bet gana... Išgerkiva dar po vieną!.. Ot, taip! Kur-kas smagiau kalbėti. Manau ir tau tuoj tavo sunkios mintys išsiblaškys... Na, pačiuke, gal palinksmintum mūsų svečių savo dangiška mu-

zika. Je, drauge, štai čia ir tokioj, kaip mudu, išauklėtas pirkioj čionykštis talentas, kurio didumą tik aš vienas ir mokėjau apvertinti. O tie visi ponai, auklėti salionuose, klausydami jos muzikos, ir viešai sakydami: ak, patylomis klausinėdavo: kiek kraičio ji turi. Ne tiesa, Maryte?... Ei! Vaikai, merginos, visos, visos!.. Šokit, dainuokit, linksminkit svečių! U-uch!!!... Aš, kaip matai, brolau esu linksmo būdo, mėgstu pasilinksminti, pasijuokti, o kai kada .. ir iš išlėpintos ponyybės pasitycioti. Ka-ka-

ka!.. Bet tu ant manęs, drauge, nepyk! Paplakaiu tave ir... jau gana!.. O dabar linksminkis! Šok, bro-lau! Šok, kad viskas užtu! Sykį pakliuvai į mano namus, turi būti linksmas. Laimė man savo dova-nos nepavydėjo, tad reikia ją suvartoti...

— Na, o dabar drožkiva pas Petraitį. Tegu ir jis tave, jei nori, paplaka ir tavimi pasidžiaugia...

Petraitis ir gražiai sau gyvena. Apsidžiaugė.

— Štai atvedžiau tau mūsų pabėgėlių, kuris sugrįžęs nustebė, kad daugiau negyvename pirkiose, o patogiuose namuose, ir nemintame juoda duonele su svogūnais. Ka-ka-ka-ka!

— Oho! Jis mat norėtų tik vienas sau ten sostinėje belėbauti, o mums mat čia ir pasigamin-to gero pavydi... Žiūrėkie koks!...

— Na, negraudink, bro-lau, jo perdaug. Jis ir taip šiandien ir savo gūštą jau ašaromis aplaistė ir mano namus išvydęs apsižlabanavo. Gal ligą jam dar įvayrsim... O ką, Petraiti, reikės gal del mūsų sugrįžusio pabėgėlio padaryti kokį susirinkimą. Su-šauksime vyriją. Tepasidžiaugie juo, o jis jąja. Mat, sakosi, prakilnaus darbo pasiilgęs, tad duosim jam darbo. Ka-ka-ka!

— O, jei taip, tai sveikas, sveikutis! Esi la-bai mums pageidaujamas svečias.

Vakare prieinu prie tų pačių namų ir randu juos gausiai apšviestus iš vidaus ir iš lauko. Gir-džiu bruzdėjimą. Jau susirinko daug svečių. Girdėti gva lietuvių kalba.

Kambarinė nuima apsiaustą ir tuoj atbėga šei-mininkas linksmas.

— Ot gerai! Gerai, kad atvykai! Jau tavęs laukia.

Įveda į didelę, šviesią salę.

— Draugai, štai jis, mūsų laukiamas svečias, — sušunka šeimininkas.

Visų akys ūmai krypsta į mane ir... kas tai?.. Staiga pasigirsta audringi rankų plojimai. Kas atsi-tiko?.. Kam tai ploja?.. Man?.. Bet tai negali būti!.. Kas gi tuomet čia?.. Į mane žiūri... šypsos. . prie manęs artinasi... O, Viešpatiel!

Ur-r-ral! Ur-r-ral! Lai gyvuoja mūsų sugrįžęs pabėgėlis.

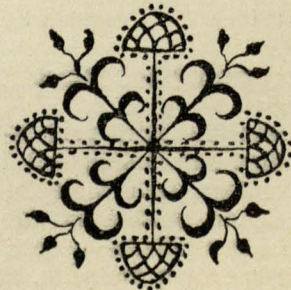
Mane paima į glėbį, spaudžia, glamonėja, bu-čiuoja... Aš nežinau nei kas nei už ką.. Kaž-ką kalba, sveikina, pageidavimu reiškia.

Aš nieko nesuprantu... Visai kaip apkvaitęs... Ir vėl širdį spaudžia... Vėl ašaros bėra iš akių... O, tos njekšės! Jos išduoda mano silpnumą... Net gėda.. Čia daug ir moterų, o aš verkiu... O, tie dirksniai! Kaip baisiai juos aš suardžiau, svetur būdamas! Kur dingo toji mano stiprioji sveikata, ku-ria aš gerėjausi iš mažens?.

Štai jau aš darbuojuos tėvynėj. Kaip man čia gerai! Visi mane myli, visi man meilūs, visur mane kuo-ne ant rankų nešioja. Ir iš kur tikrai jiems, tiems mano brangiems tautiečiams, imasi to geru-mo? Jie taip maloniai mane remia mano darbe. Bet aš pats virtau visai kitoks: iš sukrypusio, su-

lūžusio, visuomet blogaus ūpo, suerzinto, tapau linksmas, vikrus gūvus, kaip mano draugai. Sta-čiai kokį dešimtį metų pajaunėjau... O, kodėl aš negrįžau anksčiau? Kiek darbo jau būtų atlikta ir neužleista tiek vietų kitiems! Dabar gi ko tver-sies, žiūrėk: jau svetimtaučiai tai savo rankoje tu-ri. Ir viskas delto eina sunkiau, o kova su jais sunki. Bet ir dabar nepareina sedėti nuleidus ran-kas. Dirbu ir viskas sekasi kuopuikiausiai. Jau tu-rime ir savo grynai lietuvišką kredito draugiją-ban-ką. Jam puikiai klojas. Aš jos galva. Ir stebiuos pats savimi, iškur man ūmai atsirado tiek ener-gijos, gabumo. Išrodo, lyg tikrai būčiau visą amžių buvęs vertelga, finansistas. Turime ir švietimo, ir dailės, ir kitų draugijų. Ir joms sekasi gerai. Tai-some spektaklius, koncertus, paskaitas, pamokas. Ūmai suradome ir talentų — didžių talentų: ir dai-nininkų, ir artistų, ir dailininkų. Šiaip juk jie visi būtų niekam nežinomi žlugę. O, mūsų tėvynė turi daug intelektualinių pajėgų. Tik lig-šiol mes ne-mokėjome to turto apvertinti. Turime ir mankš-tymosi klubą. Ten auklėjami mūsų jaunuomenės raumens, drąsa, vikrumas. O, jei būdamas jaunes-nis, būčiau ir aš turėjęs progos pasimankštyti, ma-no dirksniai būtų stipresni! Bet ir dabar dar aš, pasislėpdamas nuo jaunųjų, einu šen-ten pasilaužy-tų. Kaip tat smagu! . Ir viskas čia smagu. Kodėl, kodėl aš negrįžau čia anksčiau!? Koks didis buvo mano apakimas, kuomet tenai, svetimoj šalyj, aš išaikvojau tiek savo pajėgų. Ir už ką? Už duo-nos kąsnį, tuotarpu čia būčiau turėjęs sau gardžių pyragų ir meilės ir pagarbos... Kiek dabar man tos Dievo dovanos beliko. Nedaug. Artinasi sena-tvė. O čia taip gera, taip smagu.. Tik dabar tik-rai ir gyvenu. Kiek dar yra tokių, kaip ir aš bu-vau, neišmanėlių, kurie bastosi svetur, vargsta del duonos kąsnio ir tik bijo, kaip ir aš bijojau, grįžti tėvynėn! Koks apakimas! O čia juk jiems vargti nereikėtų.

Tad grįžkit greičiau ir jūs iš ten! Čia darbo ir turto begalė. O maža darbininkų, maža kas tuos turtus suvartoja. Grįžkite! Tėvynė savo sūnų, duk-terų pasiilgus! Ji ištroškus jų laukia!..

Alfonsas Daudet.

SOSTO INPĖDINIO MIRTIS.

Mažasis sosto inpėdinis sunkiai serga, mažasis sosto inpėdinis miršta... Visose karalijos bažnyčiose Švenčiausias Sakramentas dieną ir naktį išstatytas ant altoriaus; didelės žvakės dega prieš jį, kad išgytų karaliaus kūdikis. Senos sostinės gatvės liūdnos ir nebylios. Varpais nebeskambina daugiau Žingsniais važinėja po miestą kariatomis... Ties karaliaus rūmais susirinko žingeidūs miestiečiai ir žiūro pro groteles, kuriomis aptvertas karaliaus kiemas, o ten gvardijos kareiviai, auksu išsiūtais rūbais, rimtais veidais, tarp savęs šnekasi.

Visi rūmai juda... Šambelianai ir mažordomai, nerimo paimiti, bėgioja augštyti ir leidžias žemyn plačiomis marmoro lipinėmis... Galerijos pilnos pažų ir dvaronių, šilkiniais rūbais; jie vaikščioja nuo vienos kuopelės į kitą, klausinėdami tyliau balsu vis naujų žinių... Erdvuose inėjimo prieangiuose garbingos rūmų moters, užsiverkusiais veidais, linkčiodamos sveikina viena kitą, šluostydamosi akis dailiais išsiūtais skepetukais.

Oranžerejoj daugybė daktarų susirinkę. Visi apsvilkę plačiais juodais rūbais. Pro langus matyti, kaip jie mosuoja ilgomis juodomis rankovėmis ir daktariškai linksi savo pariukais... Mažojo sosto inpėdinio mokytojas ir arklio prižiūrėtojas vaikščioja palei duris, belaukdami medicinos fakulteto nutarimo. Virėjų padėjėjai vaikiukai eina pro šalį, jų nepasveikinę. Arklio prižiūrėtojas keikiasi, lyg koks stabmeldys, o mokytojas garsiai deklamuoja Horacijaus eiles... O tuo-pat laiku iš arkli-džių girdėti ilgas liūdnas žven-gimas. Tai žvengia mažojo sosto inpėdinio sartukas. Arklininkai užmiršo pašerti jį, ir jis liūd-nai šaukia, stovėdamas palei savo tuščiąsias ėdžias

O karalius? Kur viešpats karalius?... Karalius užsida-ręs vienu - vienas kambary, pačiam rūmų gale... Jų Didenybės nemėgsta, kad juos matytų ver-kiant... O karalienė — tai jau vi-sai kitas dalykas... Ji sėdi ma-žojo sosto inpėdinio išgalvėse; jos dailų veidą plaudžia ašaros,

ji rauda labai garsiai prie visų, nelyginant kaip prasta moteriškė. Mažasis sosto inpėdinis išblyškęs, baltas, kaip jo pagalvaitės, ant kurių jis paguldytas, guli užmerktomis akutėmis savo papuoštoj lovelėj.

Visi mano, kad jis miega; bet ne. Mažasis sosto inpėdinis nemiega... Jis atsigrižta į savo motyną ir, matydamas ją verkiant, sako jai:

— Ko verki, karaliene? Nejaugi ištikro manai, kad aš mirsiu?

Juosta iš Naumiesčio apskr.

Karalienė nori jam atsakyti, bet susisielojus nestengia žodžio tarti.

— Neverki, karalienel! Užmiršti, jog aš esmi sosto inpedinis, o sosto inpediniai negali taip mirti...

Karalienė dar smarkiau sielojasi, ir mažasis sosto inpedinis ima neberimti.

— O, — sako jis, — aš visai nenoriu, kad mirtis atėjus paimtų mane, ir aš mokėsiu nesileisti jos į čia... Tepaliepia tuojau pašaukti keturias dešimtis pačių stipriųjų kareivių ir tegu jie apstoję sergsti mano lovele!... Tegu šimtas didžiųjų armotų, užbintais knatais, dieną ir naktį stovi po mūsų langais! Ir nelaimė patiks mirtį, jei ji tik drįs artinties į mus...

Įdant intiktų karalaičiui, karalienė duoda paliepiamą. Tuojau girdėti, kaip didžiosis armos kiemu rieda; keturios dešimtys augštų kareivių, bardišiais rankose, atėję apstoja kambarį. Vis tai seniai kareiviai žilais ūsais. Mažasis sosto inpedinis, juos pamatęs, ploja iš džiaugsmo delneliais. Jis pažino vieną iš jų ir šaukia:

— Lotaringiet! Lotaringiet!

Kareivis žengia žingsnį į lovutę.

— Aš tave labai myliu, mano seneli Lotaringiet! Parodyk man truputį savo didįjį kardą!.. Jei mirtis ateis manęs imtų, reikės ją užmušti, ar netiesa?

Lotaringietis atsako:

— Taip, karalaitil..

Ir dvi dideli ašari rieda per jo nuo saulės apdegiusius skruostus.

Tuo laiku kunigas prisiartina prie mažojo sosto inpedinio ir ilgai jam pasakoja, rodydamas kry-

žių, tyliu balsu. Mažasis sosto inpedinis klauso jo labai nustebeęs, paskui staiga perkerta jo kalbą:

— Kunigėli! aš visa puikiai suprantu, ką tamsta man pasakoji; bet, pagaliaus, ar negalėtų vietoj manęs numirti mano mažasis draugas Beppo, jei jam duotume daug pinigų?..

Kunigas tyliu balsu toliau tęsia kalbą, o mažasis sosto inpedinis klauso jo, vis daugiau ir daugiau stebėdamasis.

Pabaigus kunigui, mažasis sosto inpedinis atsako jam giliai atsidusęs:

— Visa, ką tamsta šnekėjai, kunigėli, išrodo labai liūdna, bet vienas dalykas mane ramina: ten augštai, kur žvaigždės, danguj aš vis būsiu sosto inpedinis. Aš žinau, kad Viešpats Dievas mano labai artimas giminaitis ir kad jis su manim elgsis būtinai taip, kaip pritinka mano augštam padėjimui.

Paskui, kreipdamasis į motyną, priduria:

— Tegu man atneša pačius dailiuosius mano rūbus, mano žiuponėlį iš baltų herminų ir mano mašisto batelius! Aš noriu pasirodyti angelams drąsus ir ineiti dangun, apsitaisęs, kaip sosto inpedinis.

Trečią kartą kunigas lenkiasi prie mažojo sosto inpedinio ir ilgai jam tyliu balsu pasakoja... Jam bekalbant, karaliaus kūdikis rūščiai sušunka:

Tad visai niekai būti sosto inpediniu!

Ir nebenorėdamas daugiau nieko klausyti, mažasis sosto inpedinis gręžias į sieną ir gailiai verkia.

Vertė Ignas Jonynas.

Tarasas Ševčenka.

Vasario 25 dieną sukako lygiai 100 metų nuo valandos, kada baltajai Ukrainai gimė garbingiausias jos sūnų, didžiausias ukrainų vadas ir žadintojas, jų laisvės kovotojas ir pranašas, tėvynės ir tautos skausmų ir vilties vaidilotas — Tarasas Ševčenka.

Tarasas baudžiauninkų sūnus, bet jo prano-kėjai buvo liuosi kazokai. Tėvui baudžiauninku tapus, laisvės troškimo kibirkštis neužgeso giminėje, bet, plėnėmis prisidengusi, nesiliové rusėjusi, kol Tarase vėl skaisčia, didele, nebeužslopinama liepsna sutvaskėjo.

Tarasas tai žmogumi apsigimę ukrainų tautos idealai, troškimai, sielvartos ir skausmai, viltis ir džiaugsmas, tai gyva tautos sąmonė, kuri amžiais gaivino ir gaivys ją ir baltose valstiečio trobose, ir dvaro rūmuose, sodžiuose ir miestuose, išmėtytuose, po derlingas Ukrainos lygumas, iš Juodjūrio išplaukusias, neapregiamomis platybėmis išsitiesusias abipus skaisčveidžio Dniepro, galvą atrėmusias į Karpatų atkalnes, o kojas atmetusias lig Dono ir Volgos plačiosios.

Ševčenkos gyvenimas tai ukrainų tautos istorija. Ukraina, kaip ir Ševčenkos pranokėjai, buvo buvusi laisva, bet tada jai, kad ir laisvai esant, nebuvo tikros savybės sąmonės. Laisvas kazokas-haidamakas buvo tik rykštė skriaudėjų ir pagieža skriaudžiamųjų. Nelaisvė prislėgė Ukrainą, prislėgė ir laisvąjį kazoką, paverzdama jį baudžiauninku. Nustojus šaliai savarankumo, tautos viršūnės, bajorai-dvarininkai, nulūžinėjo, vieni virzdami lenkais, kiti rusais. Bet paliko tautos kamėnas — liaudis, vergijos slėgiamas, bet sveikas, taip sveikas, kad galėjo išleisti tokią skaisčią atžalą, kaip Ševčenką. Bendra šalies ir tautos nelaisvė pagamino tautos sąmonės žadintoją ir jos troškimų skelbėją.

Ševčenka 24 metus savo amžiaus, vadinas daugiau ne pusę jo, išbuvo baudžiauninku, pats savo akimis matė ir pats savo kailiu patyrė visus tautiečių vargus ir sielvartas Turėdamas didelį ir gilų protą, jautrią sielą ir gražiausią žodžio dovana, stačiai sakant, būdamas poetas-genijus, jis suėmė savyje tautos dvasios sintezę ir sugebėjo ją išlieti daina, taip visiems suprantama, taip artima liaudžiai,

taip jautria, gilia ir aiškia, kad ji tapo tikra tautos atgimimo pradžia, pamatu, šaltiniu, lig-šiol ji tebeगाविवान्चिु.

Jis yra ne vien savo tautos didvyris, bet ir jos kūrėjas. Jo vardas žiba išrašytas ant tautos vėliavos, jo dailės tvariniai yra išspaudę neišdildomą žymę visai tautos dvasiai, pagaminę jos gyvenamų jausmų visumą ir davę spalvos visai tautos ideologijai. Be Ševčenkos nesuprasi nei viso ukrainų atgimimo apskritai, nei jų dabartinio tautos judėjimo.

Rodos, be galo nuostabu, kaip galėjo vienas žmogus padaryti tiek daug intakos į visą tautą. Suprasime tai, pažvelgę į ukrainų tautos padėjimą anuomet ir į jo tvarybą.

Prieš pasirodant Ševčenkai, Ukraina buvo baisesiausiai apleista. Apšviestieji luomai pasimetę su liaudimi ir tauta. Vienoje Dniepro pusėje — dešiniojoje — jie sulenkėjo, o kitoje — kairiojoje — mažne itvisi surusėjo. Vis delto kairiojoje Dniepro pusėje atsirado inteligentų kuopelė, kurioje tautybės jausmas dar nebuvo užgesęs. Jie ieškojo liaudininkų obalsių ir stengėsi rasti būdą kovoti su didžiausia liaudies gyvenimo blogybe — baudžiava. Iš kuopelės paskiau išaugo visa slapta Kirilo ir Metodijo draugija, kurios programoje buvo suvienyti visas slavų tautas federacijos, lygybės ir kaip atskirų žmonių taip ir tautų liuosybės pamatais, gi pirmų pirmiausiai panaikinti Rusijoje baudžiavą. Dešiniojoje Dniepro pusėje žmonės buvo palikti vieni patys, be inteligentijos. Čia liaudis turėjo pati savimi manyties. Pirmą čia vadovais būdavo haidamakai, ponų naikintojai - baudėjai, o žmonių gynėjai. Pirmoje XIX amžiaus pusėje atsiranda naujos rūšies liaudies vadovas raštinnikas - publicistas Oleiničukas, kuriam amžius baigti tenka Šliselburgo tvirtumoje. Jį pakeičia tos-pat rūšies vadovas Tarasas Ševčenka, daug už jį genialesnis. Tarasas susitinka su Kirilo ir Metodijo Draugija, susipažįsta su jos programa,

tikslu ir idealais. Tokios socialinės tvarkos idealas, kur visi būtų liuosi, kur nebūtų nei "cholopų", nei ponų, jam buvo labai inkritęs į širdį. Kliudė tam idealui baudžiava, tad visas savo jėgas, visą poeto gabumą jis suvartojo kovai su ja už žmonių laisvę.

Pats ilgus metus kentęs baudžiavos sunkybę, gerai suprato visą tautiečių padėjimą, delto jo gyvenimas, jo poezija ir jo tauta taip su kita-kita sutapo, kad niekaip jų neatskirsi. Jis savo talentu mokėjo gražia, jausminga rašomosios poezijos forma apgobti savo tautos politikos ir socialinius troškimus, pats neiššokdamas iš tų žmonių tarpo, nesišalindamas nuo jų. Jo poezija yra tos pačios liaudies poezijos tąsa, tik ne toki, kaip paprasto Ukrainos kobzario, bet tikro talentingo poeto, kuris kartu su savimi patraukė bent kelius laipsnius augštyn savo tautiečius, iš etnografinės medžiagos darydamas juos tauta.

Ševčenka, išreiškęs savo gyvenimu ir savo poezija tautos sintezę, yra taip sutapęs su pačia tauta, yra nuo jos taip nebeatskiriamas, kaip mažne nėvienas kitos kokios-nors tautos poetas.

Ukrainų tauta neužmiršta savo baudžiauninkovalstiečio genijaus, gerbia ir garbina jį, maitinasi ir gaivinas jį jautria dvasia, siekdama jo idealų, steigia jo vardo mokslo ir švietimo draugijas ir įstaigas. Šiuometinį jo gimimo jubiliejų rengėsi šventinti kuoiškilmingiausiai visoje Ukrainoje, bet nelentos aplinkybės neleidžia jiems viešai rodyti savo dainiui-gaivintojui pagarbos ir dėkingumo jausmų. Bet tai neišraus iš Ševčenkos tautiečių širdies jo meilės, bet dar daugiau pririš juos prie to garbingo Ukrainos sūnaus ir jo skelbtųjų tautybės idealų.

Mes lietuviai, minėdami garbingą mūsų kaimynų ukrainų šventę, giliai trokštame, kad jiems Taraso skelbtieji idealai kuogreičiausiai įvyktų.

L. N.

LIETUVIŲ-LENKŲ KLAUSIMAS PRŪSŲ SEIME.

D-ro Steputaičio kalba, pasakyta Prūsų seime, garsiu skardu sudundėjo ne tiek vokiečių, kiek lenkų ir lietuvių spaudoje. Pirmą kartą tokiu trukšmu iškilo lenkų-lietuvių klausimas kryževivių-paliekonių būklėje ir dar nesykį jis ten kilis. To lenkai negali dovanoti jaunajai Lietuvai, negali ramiai kalbėti, kad d-ras Steputaitis išvilko eikštėn vokiečių atstovų susirinkime "namų bylą", ir už tai kaltina visą mūsų judėjimą ir rašo ta proga ant jo būtų ir nebūtų daiktų. Lietuviai, girdi, slapčia susidėję su hakatistais, lietuviai nekaltai šmeižią lenkus ir siekią jų pražūties, lietuviai svote svoją į vokiečių rankas ginklą Poznanės lenkams naikinti, ir tt.

Mes čia nebekartosime d-ro Steputaičio kalbos, nes lietuvių visuomenė, tikimės, atsimes ją iš mūsų dienraščių; pažymėsime betgi jos reikšmę lietuvių-lenkų santykiuose.

Negalime neužjausti lenkų, kada jie ginasi nuo kitų tautų, tykojančių juos sunaikinti, bet bodimės jais, kada jie šaukdami savo apsigynimui etikos dėsnių, politikoje su silpnesniosiomis už save tautomis vartoja savo priešininkų ginklą, kurio pamatas yra ne etika, bet kumstis.

"Nėra dvejobos moralės, nėra atskiros moralės viešajam gyvenimui, atskiros privatiniam... Viešojo gyvenimo nedorybė visuomet atsilieps ir privatiniam žmonių gyvenime".

Taip išsižodo Prūsų seime lenkų atstovas Korfakty's, gindamas savo tautiečių teises nuo vokiečių hakatistų. Teisingai, doriai ir patriotingai pasakė! Dvejobos moralės nėra ir negali būti. Tai ne naujiena, ta tiesa jau senų-senovėje pastebėta ir jos šaukiasi visi. Tik, deja, retas kas ja teseka! Ir štai d-ras Steputaitis, atsakinėdamas lenkų atstovams,

neiškentė nepaklausęs, kaip lenkai elgiasi su lietuviais ten, kur jie turi galės ir šiek tiek tokios valdžios: dvejopą ar paprastą morale? Ir visa eile faktų išrodė, kad dvejopą. Žinoma, Korfanty's nekaltas, kad Didžiojoje Lietuvoje buvo ir tebėra Joniško, Rodūnės ir kitų panašių bylų, bet nekaltas ir Steputaitis, kad per jį išgirdo Prūsų seimas apie dvejopą lenkininkų morale, vartojamą kur kitur. Vargu ar Prūsų lietuvių kalba ką nusiųdė šiuo žygiu germanizatorių politikoje: jie vistiek daro savo. Mums rodosi, ir pats Steputaitis neturėjo to tikslo, kurį jam kaišioja lenkų spauda, būtent norą, kad vokiečiai taip pasielgtų su Poznanės lenkais, kaip Didžiosios Lietuvos lenkai elgiasi su lietuviais. Ne... Lietuvis atstovo kalbos prasmė yra kita: Jūs, Prūsų lenkai, galite išmanyti dvejoposios moralės skonį, taigi, jei norite sau užuojautos, priminkite savo užsienių tautiečiams, kurių laimė jums taip-pat rūpi, kad nebesivaduočiau ta morale.

Tiesa, skaudus priminimas, bet kiek yra buvę ligšiol neskaudžių! Ar jie ką padėjo? Nieko. Jei nepadaida vidutiniai vaistai, tada, pagaliaus, imama smarkesniųjų.

Visa tauta neatsako už savo tautiečių darbus. Tai šventa teisybė. Tegu taip ir atsilieptų Poznanės lenkai, kad jie neatsako už savo Didžiosios

Lietuvos tautiečius, tegu pasmerktų Joniško, Rodūnės eibes. Tada, pamatę, jog Prūsų Lenkuose dvejopoji moralė ne vien žodžiais, bet ir darbais niekinama, mes visomis savo pastangomis reikštume jiems užuojautą, tik didžiausią užuojautą; tada ir d-rui Steputaičiui nebūtų ko ta tema šnekėti Prūsų seime.

Šiuo klausimu reikia dar viena pabrėžti. D-ro Steputaičio kalboje žymu pataikavimo Prūsų vyriausybei. Čia jo, mums rodosi, perdėta. Atsakinėdamas lenkų atstovams jis pasistatė save šalia vyriausybės prieš lenkus, išreiškęs lietuvių nuolankumą žodžiais: "karaliui vieni iki ant kaulų". Vadinasi, žiūrėkite: lenkai "nevierni", o mes tai kas kita, todėl jiems nusileisite nenusileisite, o mums turite ši-tą mestelėti. Tos politikos ligšiol laikėsi Prūsų lietuviai. Ir ką gi gavo? Nieko... Pagalys turi du galus. Į jį panašūs yra Prūsų įstatymai. Vienu galu, ir tai pirmu, užgaus jie lenkus, o antruoju tikrai klius ir lietuviams. To prūsų lietuviai neturėtų užmiršti ir, prisėjęs kalbėti apie lietuvių-lenkų santykius, privalo sakyti vien tiek, kiek reikia. Tai viena. Aantra, ne pro šalį būtų atminti ir Prūsų vyriausybei, kad ji pati skelbia dvejopą morale ir ją palaiko, kaip lenkų atstovas Karfanty's teisingai pasakė.

Pr. Mš.

VĖSULA.

Pakeliui užkliuvo pas mane senas pažįstamas N. Keliais žodžiais pasiaiškino, iškur ir kur keliaujas, ir tarytum pasirengęs pradėjo tuojau apie "mūsų reikalus".

— Aha, "Vairas", № 4, tai paskutinis. Ir "Viltį" turi ir "L. Žinias". O čionai kas? "Vilnis" — tai jūsų vietinis; esu girdėjęs, bet neteko dar susipažinti. Striukai drūtai, maisto visokios skonies. Ar suspėji viską perskaityti?

— Skaitau, ką indomesnio užėjęs.

— Žinoma, kas visa perskaitys. Pas mus kuone daugiau rašytojų, kaip skaitytojų. Dovanok, kad taip išsitariau, nes ir pats rašinėji; esu skaitęs apie "tiltus". Tik — ne į tamstą taikinant — iš poperio tiltų nenutiesi. Perdaug tikime poperiu. Ir ant poperio labiau kits kitą saugojamė, kits kito pasportus reviduojame, kaip apie reikalus kalbame.

— Kaip mokame, taip šokame.

— Ne ką mokame, ne ką. Labiau kitus sekame. Ką rašome, ką skelbiame, tai visa drąsiai galėtume ir kitiems, nelietuviams, rašinėti; arba kiti, nelietuviai, galėtų mums skelbt. Klerikalizmas, pirmeivybė, demokratizmas — tų visų izmų, ybių, umų visur yra, visur jie tarp savęs kovoja. O kad pagvildentume atsidėję mūsų gyvenimo apsirėškimus, kad bent kiekvienas per savo izmo akinius į jį giliau pažvelgtume, — tokios mados nėra. Tiesa, per Mokslo draugijos posėdžius, taigi mokslininkai,

bandėme mūsų gyvenimą tyrinėti, bet senobinį, arkvyvų žinioms remdamiesi; dabartinio gyvenimo beveik nekliudome ir jo nepažįstame.

— Nepažįstame, tai gal ir tiesa, bet turime noro ir stengiamės pažinti, — atsiliepiu, norėdamas kiek sušvelninti N. kritiką.

— Neperlabai stengiamės, — mano žodį pagavęs, kalbėjo toliau N.: kilus gyvam klausimui, šablonais jį atstumiamė. Štai, pavyzdžiui, turime visame lietuvių krašte ūkio krizį. Nepajėgia laukų indirbti ir nuvalyti: darbininkai, metę laukų darbą, kaliauja į Amerika, į artimus didesnius miestus. Ūkis juk mūsų didžiausias, beveik vienintelis pragyvenimo šaltinis. Ką gi daro mūsų publicistai? Vieni šaukia: "darbininkai ištvirkę" — ir stengiasi juos privadžioti; kiti — "darbininkai menkai apmokami, blogai maitinami" — ir pataria labiau branginti savo darbą, nesiduot naudoti. Ar tai rimtas reikalo svarstymas? Seni šabloniniai sakiniai, nieko nauja nepasaką, nepaaiškina.

— Juk ne tik mūsų krašte, bet ir Lietuvos aplinkėje, beveik visoj Rusijoje, trūksta laukų darbininkų.

— Delto turėtų būti tik lengviau tas gyvenimo apsirėškimas permąstyti. Nėsu apie tą klausimą daug galvojęs, bet viena man rodosi aišku, jog bernavimas jau baigia savo amžių. Ir gerai pelnąs darbininkas nenori bernauti, nori turėti savo pastogę,

savo šeimyną. Išižiūrėk tamsta į danginančiuosius į R. mūsų laukų darbininkus: vos atkeliavęs, šiaip-taip išgyvens — tuojau daro savo šeimyną. Mato, kokiose vargingose sąlygose gyvena kitos darbininkų šeimynos, betgi brenda į tą patį vargą. Ieško kad ir vargingo, bet kitu žvilgsniu imprasto gyvenimo.

Taip, bernavimas savo amžių nugyvenęs. Reikia ieškoti bežemiems kitų gyvenimo formų.

— Pats gyvenimas išsidirbs naujas formas. Senoji forma griūva, gims nauja.

— Tikra tiesa. Tik kam tuomet taip teikiami tai liaudžiai vadai su visais savo izmais? Ne, Tamsta! Mokslas, kaip tad gražiai sakoma, prityrimo kelią striukina. Kišties reikia, tik privalome, metę šablonus, padėti ieškoti tų naujųjų formų, rausdami knygos ir kitų tautų gyvenime ir, radę ką, bandyti taikinti prie mūsų gyvenimo. Tiks, tai bandyti vykinti.

— Gal Tamsta turi ką apgalvojęs, ar išžiūrėjęs, kad taip įsitikinęs kalbi?

— Kas čia turės. Nėsu apie tai rimčiau galvojęs, gal kiek svajojęs. Man čia-pat R., pamačius jūsų "ekspresus", parėjo į galvą rusų artelė. Gal ant panašaus pamato galima būtų kas pas mus organizuoti. Kodėl, sakysime, negalėtų mūsų laukų darbininkai susitelkti į tokias arteles. Juk ir dabar mažuose miesteliuose ir didesnių miestelių pakraščiuose gyvena liuosininkai — tie patys darbininkai, tik gyveną šeimynomis ir parsisamdą prie laukų darbų padieniui. Tik jie nesusiorganizavę. Dabar ūkininkas prirėkęs lando po liuosininkų kerteles ir ieško, be neužtikis kokio atspėjančio liuosininko. Bet dažnai, perėjęs per kelias grįteles, apsisukęs grįšta namo, nieko neradęs, tik pusę dienos sugaišęs, o kitoj kurioj grįtelėje, į kurią del ko-nors ne-

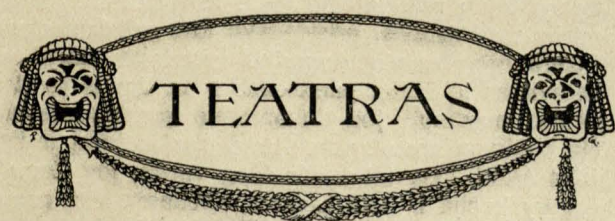
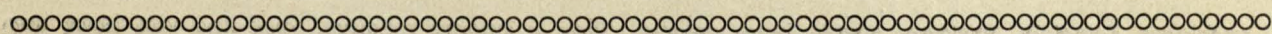
atsilankė, sėdi liuosininkas rankas sudėjęs ir laukia darbo. Kartais ir sutaręs ir magaryčias sugėręs, ūkininkas ant rytojaus darbininko nesulaukia. Taigi ar negalima būtų tokiose vietose įsteigti darbininkų kuopos, artelės, kurios turėtų savo kontorą, ar visą organizaciją, kaip reikiant. Daugelis nepatogumų tuojau kristų. Ir ūkininkas negaištuotų be reikalo ir liuosininkas nesėdėtų tuščiomis rankomis, kada gali pasipelnyti. Sutartis būtų lengviau ir tvirčiau padaroma. Ūkininkas galėtų brangiau mokėti, darbininkas geriau ginti savo reikalus.

— Taigi...

— Nori pasakyti: taigi bandyk organizuoti. Ne, ne tam žmogus. Pakalbėti kas kita, padaryti nemoku. Aš toks-pat ponas, "pirštinuotas", kaip ir didžiuma, jei ne visi mūsų inteligentai, pradėjus nuo dešiniųjų, baigiant kairiaisiais. Susirinkime, savo gabinete, mes savo vietoj. Del idėjos galime ir nusizengti ir gerokai nukentėti, bet tokie *darbai-darbeliai* mums, senoviškai tariant, perprasti. Galime apmesti planus, bet plyta ant plytos dėti — tai nuobodu ir negarbinga, o kas svarbiausia — nemo-kame.

— Bet aš Tamstą gaišinu, na ir manęs traukinys jau laukia. Iki kiko karto, jei neperdaug nusibodau.

Kaip striukai buvo pasisveikinęs, taip ir atsi-sveikino. Išlėkė, kaip vėsula sudrumstęs tyrą mano gabinėto orą. Prižadino kiek aprimusį mano senąjį kirminą, kurį buvo man nusisekę šiaip-taip aptildyti. Visados jaučiausi "pirštinuotas". Žinojau, jog nusimovus pirštines, išėjus iš gabinėto, darbo būtų begalės; kartais mačiau, kur ir kokio, bet jo nesiskubinau dirbti, nes nemokėjau. Dabar jau ir neišmoksiu. Pervėlu. Gal jaunėlė karta pajęgs at-sistoti arčiau gyvojo gyvenimo.

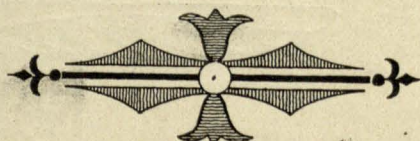

Vilnius. Kovo 6 d. vakarą, pasibaigus visuotiniam "Ryto" susirinkimui, toje pačioje šv. Mikalojaus bažnyčios salėje buvo vakaras: vaidinimas ir choras. Naujoji vaidintojų kuopa prie šv. Mikalojaus salės vaidino Giros "Beauštančią Aušrelę" ir jo paties "Svečius". Po vaidinimo Adomavičiaus vedamas choras padainavo lietuvių dainų; buvo dar kvartetas ir dainavo solistai.

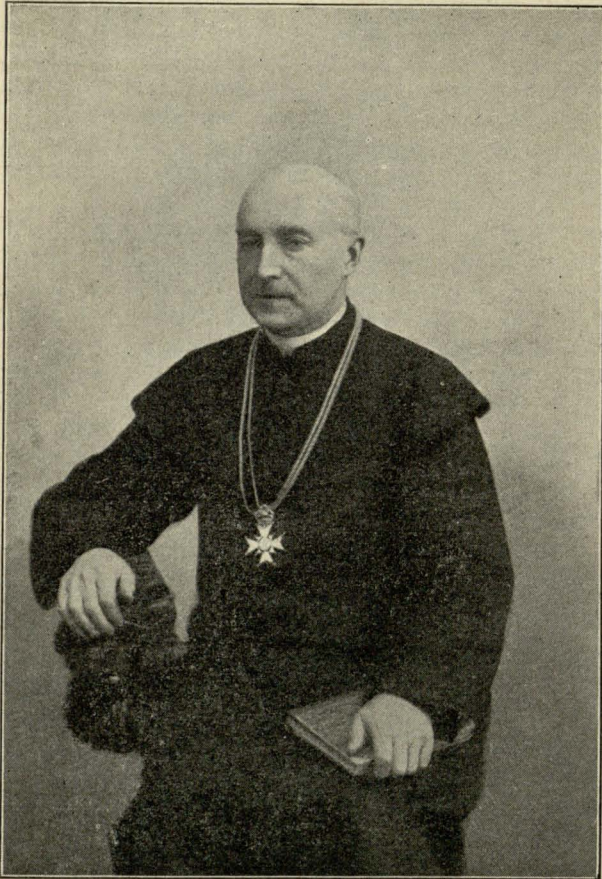
Ryga. *Tautų koncertas.* Kovo 2 d. literatų ir žurnalistų "Idėjos" draugija kėlė įvairių tautų liaudies dainų vakarą-koncertą, kuriame dalyvavo lietuviai, igauniai, *lietuviai*, ukrainiai, žydai. Žmonių buvusi pilna didelė salė. Kiekviena tauta dainavo

savo dainas ir šoko tautinių šokių. Choro dainomis ypač pasižymėjo ukrainai. Jų dainavo dar ir solistai. Lietuvių dainavo "Giedros" choras; dainavo gana gerai. Šokių dalyje pirmi šoko ukrainai, o antri lietuviai, kurie parodė "Noriu miego". Šokis labai patiko ir kitoms tautoms, ir jos sukosi kartu su lietuviais. Igaunių šokis buvo panašus į lietuvių, bet jis tiek nepatiko, kiek lietuvių.

Tokių tautų vakarų idėja ir pats šis vakaras posirodė visiems labai buvęs pageidaujamas ir reikalingas. Girdėti buvo kalbant, kad tokių mišrių tautų vakarų reikėtų daryti bent po vieną kasmet.

J. E. kun. kan. Pranciškus Karevičius — Žemaičių vyskupas.

Mirus pernai rudenį a. a. vyskupui Cirtautui, garbingas Žemaičių vyskupų sostas buvo palikęs našlaitis ir daug kas sau galvojo, joguei dabar tikrai bus sunku rasti tinkamą inpedinį tokiam piemieniui-ganytojui, koks buvo a. a. vyskupas Kazbaras.

Jis atsirado, Apveizdos parodytas. Šventasis Tėvas Pijus X, ilgai svarstęs ir po gana ilgų derybų su Rusijos vyriausybe, Žemaičių vyskupu paskyrė Peterburgo dvasinės seminarijos profesorių Mogilevo kapitulos kanauninką kunigą Pranciškų Karevičių.

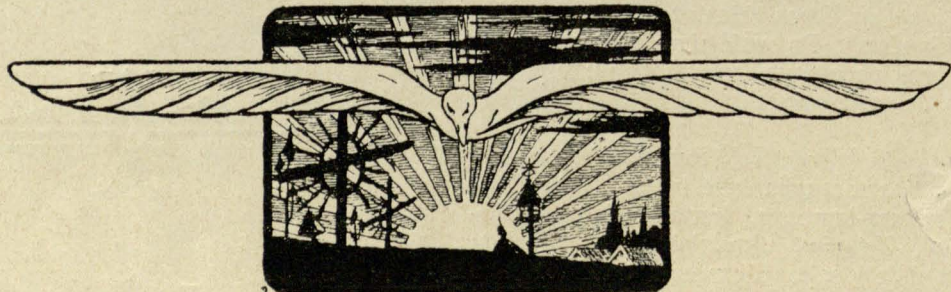
Jo Ekscelencija pasiturinciu žemaičių valstiečių sūnus Mosėdės parapijos, Telšių apskrities, gimęs Giršinuose rugsėjo 17/29 d. 1861 m. Išėjęs pradėdamą Mosėdės mokyklą, dvejus metus mokėsi

Kuršo Paurupyje. Po dvejų metų iš ten sugrižęs, ketverius metus padėjo tėvams darbuoties, nes tėvai, teturėdami tą vieną sūnų, buvo manę atiduoti jam savo ūkį ir palikti jį savo inpediniu. Bet išėjo kitaip. Vidaus balsas šaukė jį kur kitur. Pasimokęs dar metus Paurupyje, išdavė egzaminus į šeštą Liepojos gimnazijos klasę. Bet ten jis nepasiliko, o įstojo į dvasinę seminariją Peterburge. Išėjęs ją, o po jos dar dvasinę akademią, 1886 metais buvo išventintas kunigu ir paskirtas moralinės teologijos ir liturgikos profosorimi Peterburgo seminarijoje. Dvejus metus buvus, del silpnos sveikatos buvo paskirtas Samaros klebonu. Išbuvęs čia ketverius metus, pastatęs kelius maldos namus vokiečių katalikų kolonijose ir įsteigęs jų vaikams kelias mokyklas, sugrižo vėl į Peterburgą, metus buvo šv. Katarinos bažnyčios vice-klebonu ir gimnazijos kapelionu. Tada vėl buvo paskirtas seminarijos profesoriumi ir inspektoriumi, kurioje ir išbuvo jau ligpat šiol, tik po šešerių metų atsisakė nuo inspektoriaus vietos. Be to, ilgus metus buvo dvasiniu seminarijos klierikų tėvu.

Nuo 1903 m. lig 1908 m. buvo kartu prokatedros vikaru, o nuo 1908 m. pakeltas jos klebonu. 1905 metais arkivyskupas Šembekas pakėlė jį garbės kanauninku, o dabartinis Mogilevo arkivyskupas Kliučinskis 1910 m. tikruoju Mogilevo arkivyskupijos kapitulos kanauninku.

Jo Ekscelencija vyskupas nominatas, kaip matome, yra pildęs įvairių-įvairiausias bažnyčios hierarchijos pareigas, išėjęs visus jos laipsnius, nuo vikaro, kapeliono, profesoriaus lig kapitulos kanauninko ir vyskupo, tad yra matęs visokius bažnyčios ir žmonių reikalus, ypač kad visą laiką buvo tokioje vyskupijoje, kaip Mogilevo, kur susiduria tiekios tautų reikalai. Be to J. E. niekuomet neužmiršo esąs lietuvis, prisidėdavo kuo galėdamas prie Peterburgo lietuvių draugijų, katedroje sakydavo lietuviams jų kalba pamokslus ir tt. Jau iš to vien galima numanyti, jog tinkamesnio garbingo Žemaičių vyskupų sosto paveldėtojo sunku būtų ir beįsivaizdinti. Visa tat duoda-daug vilties, jog Žemaičių vyskupija ir visa Lietuva, turėdama tokį ganytoją, ypač tokiais sunkiais laikais, kaip dabar, bus vedama jo patyrusia ir pratusia ranka tiesos ir teisybės keliu.

L. N.

Mūsų kultūros gyvenimas.

Draugijos.

Paskutiniu metu buvo keturių didžiausių lietuvių draugijų visuotini susirinkimai: Kaune "Blaivybės" ir "Saulės", Marijampolėje "Žiburio" ir Vilniuje "Ryto". Tos draugijos yra daugiau įsikerėjusios Lietuvoje, negu kokios kitos. Beveik neberasi Lietuvoje miesto ir miestelio, kuriame nebūtų vienos ar kitos jų skyriaus. Kovodamos su didžiausiomis lietuvių dvasinio ir materialinio skurdo versmėmis: "Blaivybė" su girtybės smauginu, o visos trys kitos su žmonių tamsybe, ir būdamos jau tiek išsiplėtusios, kad jų šakos-skyriai siekia ir tamsiausių Lietuvos kampelių, kuriems iš niekur kitur neateina atgajaus, kaip tik iš jų, — kiek jos kelia, gaivina ir kultūrą Lietuva, sunku šiuo metu būtų ir apskaičiuoti. Aiškiau tai parodys ateitis. Dabar mes galime tik didumą numanyti. Daugiausia ir geriausios medžiagos duoda tam visuotini susirinkimai ir draugijų apyskaitos.

"Blaivybė". "Blaivybės" draugijos visuotinis metinis susirinkimas prasidėjo vasario 25 d. ir truko dvi dieni. Aplinkybės buvo nevisai patogios: sniego nebuvo, keliai buvo kuobiauriausi, pavasariui artinant paleisti. Delto blaivybės kovotojų tai nesutūrėjo, neatbaidė jų sunki kelionė per neišbrendamą purvą ir pavasario klampynes. Nuo 90 skyrių suvažiavo 124 delegatai, vadinas, daugiau, negu seniau būdavo. Kuo-ne antra tiek buvo svečių. Suvažiavimo pirmininku buvo išrinktas kun. Petrus.

Išklausius pasveikinimų ir išrinkus komisiją, po vieną žmogų iš visų trijų lietuvių gyvenamų vyskupijų: Vilniaus, Žemaičių ir Seinų, delegatų ingaliojimams patikrinti, buvo skaitomas praėjusio susirinkimo protokolas. Pasirodė, kad ne visi jo punktai buvę išpildyti. Draugijos pirmininkas kun. Marma paaiškino delko: žetonų "Blaivybė" neįtaisė, nes kiekvienas jų būtų atsiėjęs apie 60—70 kap., o retas tenorės tiek mokėti; į V. Dūmą nesikreipė, nes ir taip tam tikras įstatymo sumanymas per ją jau yra perėjęs ir dabar yra svarstomas V. Taryboje; nepastatydino Kaune užiegos namų, nes nebuvo pinigų kuo statyinti; "Katalikų Blaivybės" vardo nekeitė į "Lietuvių Katalikų Blaivybę", nes buvo pavojaus, kad tat draugijai gali pakenkti.

Toliau buvo draugijos apyskaita. Ji jau esanti gavusi tuos 300 rub., kuriuos paliko "Blaivybei" mirdamas a. a. Žemaičių vyskupas K. Cirtautas, jos įsteigėjas ir garbės narys. Valdybos posėdžių praėjusiais metais buvę 16. Į buvusią Peterburge

Igijėnos Parodą buvo nusiųstos visos "Blaivybės" išleistos knygelės, už ką draugija gavo didelį sidabro medalį. Keturioliktame priešalkooliniame tautų kongrese Milane Italijoje draugijos delegatu buvo kun. d-ras Steponavičius. Balandžio 28 ir 29 d. draugija kartu su visos Rusijos Krikščionių Blaivininkų Sąjunga šventino blaivininkų šventę, kurioje dalyvavo 39 "Blaivybės" skyriai, dalydami priešingas alkooliui knygeles ir laiškelių ir rinkdami aukas. Surinkę 1375 r. 82 kap. Centrai už knygeles ir laiškelių skyriai grąžino 449 r., aukos vietoje atsiuntė 432 r. 39 k., o kiti 494 r. 43 k. liko patiems skyriams. Buvo paskelbtas konkursas parašyti dramos veikalui, priešingo alkooliui turinio. Buvo gauta 14 originalinių ir 4 versti. P. Mičiuliui už "Sugriautą Gyvenimą" konkurso komisija paskyrė 100 r., K. Alytai už "Ant Bedugnės Krašto" — 100 r., E. Rucevičienei už jos verstą "Smuklę"—50 r. Iš V. Bičiūno d-ja atpirko jo "Tėve Mūsų" ir užmokėjo jam 50 r.

Apyskaitos metais d-ja išspauzdino 258985 egz., įvairių brošiūrų, tarp jų yra ir 75,000 egz. kalendoriaus "Dieve Padėk" 1914 m. Pinigų raštams spauzdinti buvo išleista 2709 r. 40 k.

Skyrių "Blaivybės" d-ja turi viso labo 191: Kauno gubernijoje 127, Vilniaus g. 31, Suvalkų g. 29 ir Kuršo g. 4. Apyskaitas atsiuntė 153 skyriai. Tikrųjų narių juose esą 34.766. Tarp jų tikrųjų blaivininkų esą 8228. Nepilnamečių 14.302. Savo skaityklas turėjo 20 skyrių, savo chorus 26, savo arbatines 72, prieglaudas elgetoms turėjo 3 skyriai. Inplaukų tie 153 skyriai turėjo 71.820 r. 28 k., išlaidų 57.158 r 27 k. Centro kasa suėmė 6329 r. 87 k., išleido 6007 r. 64 k, liko joje 322 r. 23 kap.

Patvirtinus apyskaitą buvo valdybos rinkimai. Kun. K. Marma, kurs ligšiol vedė draugiją, toliau atsisakė būti jos pirmininku. Į jo vietą suvažiavimas po gana ilgų ginčų išrinko kun Jurgį Galdiką.

Ateinantiems 1915 m. suvažiavimas nutarė bespaudzinti "Dieve Padėk" ne 75, o 60 tūkstančių egzemp., nes šiemet likę neparduotų 15—16 tūk. Radviliškio skyriui pasiūlius, nutarta paskelbti priešalkoolinio turinio katekizmui parašyti konkursą, tiktai pats "katekizmo" pavadinimas atmestas. Už tokią knygelę, mažiems vaikams rašytą, susirinkimas paskyrė duoti 50 r., o suaugusiems — 100 r. Šiemet, balandžio 8—9 d. d. bus visos Rusijos Blaivybės šventė, kurioje, kaip nutarė suvažiavimas, "Blaivybės" draugija dalyvaus visose gubernijose: Kauno, Vilniaus, Suvalkų ir Kuršo. Savo

namų Kaune sumanymas atidėtas. Nutarta steigti Kaune priešalkoolinį muziejų ir kilnojimą parodą. Tam reikalui paskirti anie vysk. Cirtauto palikti 300 r. ir pavesta valdybai prašyti vyriausybės 2000 rub. pašalpos.

Antrąją suvažiavimo dieną buvo svarstomi įvairūs sumanymai. Jų buvo tiek daug, kad suvažiavimui nebeužteko kantrybės visų klausyti; apsvarsčius kelius, vienus jų priėmus, kitus atmetus, visi kiti buvo atmesti lig nesvarstyti.

Šamota 1914 metams: inplaukų 8300 r., išlaidų tiek-pat.

Renkant kitam susirinkimui vietą buvo siūlomi Šiauliai, Panevėžys ir Vilnius. Dauguma pritarė Vilniui. Skyriai turi atsiųsti centrui savo apyskaitas lig vasario 1 d., kad patį suvažiavimą galima būtų padaryti prieš gavėnę.

Baigiantis suvažiavimui, kun. Švedas priminė Kairiūkščio sumanymą 100=100.000 ir ragino, kad "Blaivybės" skyriai, kurių yra jau arti 200, apsimtų įmokėti po 100 švietimo fondui, jei lig sausio 1 d. 1915 m. atsiras tūkstantis pasižadėjusių. Žukauskytė kvietė blaivininkus, kad ragintų moteris rašyties ir prašyti vyriausybės panaikinti paleistuvybės namus ir smarkiai bausti mergaičių parduvinėtojus. Suvažiavimas pritarė ir kun. Švedui ir Žukauskytei.

"Saulė". Visuotinis susirinkimas buvo vasario 27 dieną. Jam pirmininkavo kun. J. Gražys. Visų pirma buvo svarstoma Vyriausiosios Valdybos arba Centro ir namų statymo kasų apyskaita. Centro kasos inplaukos: 1) narių mokesnių ir aukų 1361 r. 50 k. 2) kursų mokiniai įmokėjo už mokslą 4420 r. 50 k. 3) dviklasės mokyklos mokinės už mokslą ir bendrabutį 10921 r. 50 k. 4) vienklasės mokyklos prie kursų mokiniai įnešė 196 r. 80 k. 5) buhalterijos kursų mokiniai — 1375 r. 6) Vilijampolės Slabados mokiniai—63 r. 60 k. 7) pasiskolino iš namų statomojo kapitalo 4000 rub. Pridėjus kitas smulkesnes, viso labo inplaukų praėjusiais metais buvo 23.506 r. 92 k. Visų išlaidų buvo 24.247 r. 68 k. Deficitas 740 r. 76 k. Namų statymo kasos inplaukos: 1) nuo pernykščių metų buvo likę 15.409 r. 24 k., 2) aukų 33.640 r. 26 k., 3) % nuo kapitalo 79 r. Iš viso 49 128 r. 50 k. Išlaidų buvo 72.900 r. 87 k. Deficito 1913 m. 23.772 r. 37 k.

1913 metais "Saulė" turėjo 3372 nariu, iš jų tikrųjų narių 345, garbės narių 18 ir šelpėjų 3000. Skyrių buvo 63; narių juose 1950. "Saulės" draugija kartu su visais skyriais laiko 24 mokyklas, kuriuose mokosi 1533 mokiniai, 42 mokytojų mokomi. Centras laiko 6 mokyklas, skyriai 18. Draugijos laikomų skaityklų buvo 23, kuriose knygų esą 8092 tomu, 2844 r. 56 k. vertės.

Skyriai surinkę 1157 r. 37 k., o išleidę 2026 r. 58 k. Skyriams deficito buvę 869 r. 28 k. Nejudinamo turto teturį tik 3 skyriai. Jo vertė būsianti lig 3450 r.

Apsvarsčius ir patvirtinus 1913 metų apyskaitą, buvo renkama šiemis metams valdyba, revizi-

jos komisija ir garbės nariai. Garbės nariais išrinkti T. Žilinskis, Lebkauskienė, d-ras Bukontas, adv. Tumėnas, kun. Liasauskis, d-ras Stonkus ir d-ras Šliupas. Kun. Liasauskiui papasakojus apie Zarasų skyriaus vargus ir lenkinukų ant jo užpuldinėjimus, visuotinis susirinkimas išreiškė Zarasų skyriui užuojautos ir ingaliojo Centro valdybą prašyti apie tai raštu to skyriaus vedėjams.

Pradedant namų darbą, inžinieriai Malinauskis ir Skrinnikovas buvo sustatę šamotą 120 tūk. rublių. Darbo vedėjai (podriadčikai) norėję 150 – 160 tūk. rub., bet "Saulės" valdyba nesutikusi jiems tiek duoti, todėl darbą vedusi pati. Paskutiniaisiais metais Kaune viskas, ypač statomoji medžiaga, prasidėjus statymo darbams tvirtumoje, žymiai pabrango. Tų 120.000 rub. neužtenką, reikėsia dar pridėti apie 35.000 rub. Užtat tais pinigais padarysį daug tokių dalykų, kurie nebūvę intraukti į šamotą. Viską apskaičius, išesia, kad valdyba, pati statydama namus, o neduodama jų tam tikram darbų vedėjui, vis delto atlykinusi apie 25000 rub. Visuotinis susirinkimas leido valdybai pakelti namų šamotą lig 155 tūk. r. Trūkstantus 35 tūk. leido pasiskolinti iš bankos, užstatant "Saulės" draugijos namus Žaliajame Kalne, Vilijampolėje ir Šančiuose.

Svarstant draugijos darbavimosi klausimą, buvo kalbos apie skyrius ir apie "Saulės" kursų pakraipą. Skyrių praėjusiais metais jei nepamažėję, tai ir nepadaugėję. Priežasčių esą daug. Visų-pirma vyriausybė neleidžia steigti "Saulės" mokyklų ten, kame yra jos pačios laikomų; toliau, skyriai neturi savo namų, o samdyti mokyklai sunku gauti. Be to, žmonės dar retai kame teišmano švietimo reikalą ir nenori jo šelpti. Mokyklų ir skyrių steigėjams tenka patioms jas ir laikyti.

Susirinkimas pasibaigė ginčiais del kursų pakraipos, kuriuos ne visai lemtai buvo išskėlęs kun. J. Galdikas, prikišdamas kursų vedėjams ir mokytojams indiferentizmą ir tikybinį apsileidimą. Kursų vedėjas buvo ne mažai užgautas. Jį teisino kursų kapelionas, kiti kunigai ir jis pats. Ginčai buvo opūs. Jie būtų užsitęšę ilgai, tik prezidiumas nebeleido.

"Žiburys". Pasibaigus Kauno susirinkimams prasidėjo Marijampolėje, kurių pirmas buvo Suvalkų žemės švietimo draugijos "Žiburio" kovo 12 d. n. k. (vasario 28 d. s. k.).

Susirinkimo pirmininku buvo kun. Vailokaitis. "Žiburio" skyrių yra 49; iš jų 32 atsiuntė savo atstovus—išviso 52 žm. Be anų 49, vienas skyrius yra dar neseniai įsikūręs. Apyskaitas atsiunte 44 sk. Narių juose buvo 3260. Knygynuose knygų buvę dvasino turinio apie 7000 ir šiaip jau įvairių apie 11.000; skaitę jas apie 5000 žm. Mokyklų "Žiburys" laikė 7 pradedamąsias ir Marijampolės mergaičių progimnaziją. Be to, esą 2 arbatini ir viena pavargėlių prieglauda. Skyriai surinkę narių mokesnių 1800 r ir aukų 400 r.

Centras praėjusiais metais turėjęs inplaukų 1257 r. 63 k., o išleidęs 992 r. 54 k., tad kasoje šiemis 1914 m likę 265 r. 9 k.

Progimnazija mokytojų algoms išleidusi 2631 r., iš mokinių surinkusi 2514 r. 19 k., trūkė 116 r. 81 kap. Iš pensiono surinkę 4125 rub.; jam laikyti išleidę 4104 rub. 61¹/₂ kap. Čia likę 20 rub. 38¹/₂ kap. Progimnazijai laikyti yra renkamos dar ir aukos. Per 6 metus esą surinktų 5269 rub. 67 k., iš kurių išleista esą 4768 r. 32 k., lieką dar 499 r 35 k

Per metus buvo 28 valdybos posėdžiai. Didžiausis jos rūpesnis buvęs ingyti mergaičių progimnazijai savo namus. Pereitais metais nupirkta namams plotma už 1737 r. 60 kap. Vieta gera, patogi, ties miesto sodu. Pirkimo aktas dar nėsąs pas notarą padarytas, nes valdyba neturėjusi ingaliojimo. Kol kas raštai esą padaryti trijų ištikimų žmonių vardu. Dabar valdyba, visuotinio susirinkimo ingaliota, paimsianti nupirktąją žemės plotmą draugijos vardu. Aukų namams esą jau 7587 r. 95 k. Didesnių davę šie: kun. Mag. Radvilienė 2000 r., Griškabūdžio kleb kun. Marma mirdamas palikęs 1000 r. ir kun. Kuras iš Amerikos atsuntęs 1000 r. Daug laukiama iš Kairiūkščio sumanytojo fondo 100=100.000. Kad jis neprazūtų, visuot. susirinkimas nutarė stengties, kad kiekvienas "Žibuorio" skyrius pasirūpintų surinkti bent po vieną 100 rub. pasižadėjimą; nutarė taip-pat šaukties kitų draugijų: "Žagrės", "Gabijos", "Blaivybės" ir kitų, kad ir jos tuo dalyku rūpintųsi. Renkant pasižadėjimus nutarė išsiderėti, kad pažadėtoji šimtinė vistiek būtų įmokėta fondui, nežiūrint, ar Kairiūkščio sumanymas bus pilnai įvykęs ar ne. Į namų statymo komitetą išrinkti 7 žmonės. Už didesnes namams statyti duotas aukas (ne mažiau kaip 100 rub.) susirinkimas nutarė rinkti aukuotojus garbės nariais. Pirmaisiais tokiais nariais išrinkti kun-nė M. Radvilienė ir kun. Kuras.

Šiems metams nustatyta toki sąmata: namams statyti reikės 40.000 rub. 8000 r. jau esą, trūksią dar apie 32.000 r. Manoma surinkti juos aukomis. Progimnazijai laikyti išeisią 3500 rub. Tiek-pat manoma ir surinkti, skaitant ir aukas. Centro reikalams išeisią 1000 rub. Surinkti manoma lig 800 r. Trūksią 200 rub.

Susirinkimas priėmė pasiulytą sumanymą, kad būtų paskirtas vienas kunigas, kurs drauge su valdyba išimtinai rūpintųsi draugijos reikalais, važinėdamas po skyrius, ragindamas žmones dėtis į draugiją ir tt. Seinų vyskupas jau senai esąs pritaręs tam sumanymui ir paskyręs kun. Draugelį, tik laukias, ką draugijos pasakys. Susirinkimas nutarė duoti tokiam draugijos globėjui-kunigui 300 rub. metams.

Išrinkus valdybą, Gižų ūkio mokyklos priežiūros komitetą, apsvarsčius narių sumanymus ir pakalbėjus apie draugijos muziejų, šiųmetinis visuotinis susirinkimas tuo ir pasibaigė.

"Rytas". Kovo 6 d. Vilniuje šv. Mikalojaus salėje buvo pirmas metinis visuotinis "Ryto" švietimo draugijos susirinkimas. "Ryto" darbo dirva tai Vilniaus gubernija, tai Lietuvos rytai, pati apleistoji, pati tamsioji ir mažiausiai susisipratusioji Lietuvos

dalis, dirva plati kelmuota, visokių piktžolių prikerėjusi. "Rytui" bus daug sunkaus darbo, kol ją išpurės, intaisys ir padarys kultūringa. Draugija įsteigta pernai, tad ir pernai metai buvo pirmieji jos darbavimosi metai, ne tiek darbavimosi, kiek, galima sakyti, organizavimosi. Inėjęs į skynimus vienu ypu neišplėsi jų, nepaversi dirvomis, bet pirma dar daug gausi plunkti, kol prieisi prie paties arimo darbo. Taip ir čia.

Susirinkime dalyvavo ir iš sodžiaus atsiųsti skyrių delegatai, tos pirmos bundančių Lietuvos rytų sodžiaus kregždės. Matant jų norą ir pasiryžimą darbuoties švietimo dirvoje, kelti tamsinamus ir lenkinamus brolius ir vesti juos į šviesos ir susipratimo aikštę, yra vilties, kad "Rytas" pajėgs tą sunku, bet vaisiais gausingą, darbą dirbti.

Susirinkimo pirmininku buvo d-ras J. Bagdonavičius. Išrinkus susirinkimo sekretorių ir revizijos komisiją, buvo svarstomas draugijos darbavimosi praėjusiais metais. Valdybos posėdžių buvę 10. Juos gana sunku šaukti, nes kiti valdybos nariai gyvena ne Vilniuje.

Praėjusiais metais "Rytas" atidarė 37 skyrius, kurių 3 pačiame Vilniuje. Trys skyriai turi jau įsi-steigę savo skaityklas - knygynus, 14 yra padavę prašymus ir laukia leidimo. Mokyklos dar neturi įsisteigęs nė vienas skyrius, nes Vilniaus mokyklų direkcija vis dar nenorėdavusi leisti. Dabar esą paduoti prašymai leisti steigti Vilniuje priruošiamuosius pedagogijos kursus, 6 vienaklases pradedamąsias mokyklas: Ketaviškyje, Gilučiuose, Alytuje, dvi Lingmenyse, Šešuoliuose ir dvi rašto mokykli su amatų skyriais: Valkininke ir Nemunaityje.

Mokslas ir mokyklos.

Amatų mokyklos. Šeduvos miesto (Kauno g.) ingaliojinių susirinkimas, mokyklų direkcijai pasiūlius, nutarė dviklasę Šeduvos mokyklą pakeisti vidurine amatų mokykla.

Egzaminai norintiems stoti į Kauno katalikų dvasinę seminariją bus balandžio 14 d. Jų programą seminarijos raštinė siunčia visiems, kas tik paprašys ir atsiųs 7 kap. marķę.

Vilniaus universitetas. Kovo 7 dieną ministerių taryba svarstė 67 V. Dūmos atstovų sustatytą ir V. Dūmai paduotą įstatymo sumanymą steigti Vasaros Vakarų krašte (Lietuvoje ir Guduose) universitetą. Ji nutarė, kad to *įst. sumanymo negalima esą priimti*, nes dar nėsanti išpildyta pirmiau sustatytoji augštųjų mokyklų steigimo programa.

Dotnavos ūkio mokykla. Mokyklos kursas išeinamas per ketverius metus. Kursas gana didelis, dabar nori jį dar padidinti. Bet kad nereikėtų dar pridėti metų jam eiti, jau šį ateinantį rudeni iš norinčių stoti į mokyklą bus daugiau reikalaujama, negu būdavo ligšiol. Kas nori, iš mokyklos kancelerijos gali gauti naująją programą dykai.

Žemės ūkis.

Ūkio taisymas Kauno gubernijoje. Viename Kauno guberninės žemės tvarkomosios komisijos posėdyje buvo svarstomi įvairūs žemės ūkiui taisyti sumanymai, kurie šiais metais turi būti padaryti. Agronomams laikyti, kaip rašo laikraščiai, komisijos taryba nutarusi paskirti 117.800 r.; įvairiems specialistams: laukų prižiūrėtojams 1700 r., gyvulių auginimo instruktoriams 16.500 r., pievų taisyymo darbų vedėjams 5.950 r., daržų ir sodų žiūrėtojams 16.350 r., bitininkavimo mokytojams 600 r., linų auginimo žinovams 3.220 r. Apskritai visokiems ūkio ir atskirų jo šakų žinovams laikyti iš viso paskyrė 162.120 r. Be to, visokiems darbams mokyti paskyrė 5.800 r., ūkininkams paskoloms 15.000 r., geresnei sėklai gaminti 3.800 r., raguočių veislei gerinti 9.860 r., kiaulių veislei gerinti 2.450 r. dovanoms už geresnius namie auginčius gyvulius 2.000 r., pienininkavimui gerinti 3000 r., sodininkavimui 5000 r., linų dirbimo stotims 1000 r., ūkio padargų stotims 12.478 r., doobilų—2.320 r., ūkio kursams ir paskaitoms 6.960 r., bandymo laukeliams 3.500 r. Apskritai visokiems bendriems ūkio pagerinimams 251.598 r.

Komisija nutarė prašyti departamento atleisti į Kauno guberniją hidrotechniką, kad padarytų planus nedideliems valstiečių ūkiams nusausti.

Kooperacija.

Vartotojų draugijos. Svedasų vartotojų draugija įsteigta 1907 metais. 1913 metų gale narių buvę 220. Draugijos krautuvės apskaita: apyvar-ta per metus 31.537 r. 81 k., metų gale balansas 13.553 r. 24 k., Pelno brutto 1717 r. 72 k., gryno pelno 824 r. 92 k.

Plungės (Telš. apsk.) vartotojų draugijos visuotinis susirinkimas buvo vasario 14 d. Draugijos krautuvė inkurta 1911 m. Pirmais metais narių buvę 217, o praėjusiais metais jau 330. 1913 m. apyvartos buvo už 63.152 r. 42 kap.

Per Subačiaus (Ukm. apskr.) vart. draugijos susirinkimą, kurs buvo vasario 23 d., pasirodė, kad pernai metais apyvartos buvę 18.478 r. 84 k., gryno 837 r. 46 kap. Dividendo susirinkimas nutarė paskirti 9% ir padėti jį į atsargos kapitalą, kurio jau busi 1.800 rub.

Įvairios žinios.

Nevėžis. Girdėti, kelių ministerija nutarusi tyrinėti Nevėžio upės vagą. Manoma taip ją ištaisyti, kad galėtų vaikščioti garlaiviai ir būti varomi sėliai. Nevėžio vaga yra gili, tik vietomis gali būti užslinkusi. Ir nevalius juo vaikščioja lig Baptų patys didieji garlaiviai, kokie vaikščioja Nemunu.

OOOO

Prūsų Lietuva.

Prof. A. Bezzenbergis sausio 17 d., skaitydamas K. Duonelaičio jubiliejui paminėti paskaitą Karaliaučiaus universitete, išsitarė, joguei nepraeisią nė šimto metų, kaip Prūsuoze nebeliksią nė vieno lietuvio, visi virsią vokiečiais. Tik lietuviai tuo būsią laimingesni už senovės prūsus, kad paliksią savo kalbos paminklų, turėdami tokį Duonelaitį ir ir kitų poetų bei rašytojų. Spėjimas liūdnas. bet ligšiol jis nebuvo tuščias. Praėjusio šimtmečio Vokietijos statistika rodė aiškiausiai, jog lietuvių ne tik nėjo daugyn, bet mažyn, jog lieuviai nyksta. Jeigu taip būtų ir toliau, tai kokio didesnio bereikėtų argumento manyti, jog jie kuomet—nors visai išnyks.

Bet (šis "bet" rodo, jog jis ne visuomet nusiminti liepia, bet kai-kada ir džiugina) kas buvo tiesa vakar, šiandien jau ne visai taip bėra. Yra jau nemaža faktų, iš kurių matyti, kad ir Prūsų Lietuvos lietuvių susipratimas ir atgijimas ne žingsniais, bet šuoliais eina pirmyn, auga. Be tų jau nuomenės draugijų—draugijėlių, pasiryžusių gaivinti ir palaikyti tautos sąmonę, Prūsų Lietuvoje randa-si jau visuomenės organizacijų ir sumanymų pla tesniais tautiniais tikslais.

Šių metų pradžioje Tilžėje buvo steigiamasis lietuvių "Spaudos" draugijos susirinkimas. Pradė-damas jį Stiglorius nurodė, jog ligšiol Prūsų Lietuvoje lietuvių spauda buvusi vokiečių rankose. Šie kad ir nėsą lietuviams priešingi, bet dirbą daugiau del pelno, nes jiems rūpį ne lietuvių reikalai, o "biznis". Prūsų lietuviai dabar nori paimti spaudą patys į savo rankas. Tam steigama ir "Spaudos" draugija. Jau pernai rudeni lietuvių būrelis susitelkęs ir išrinkęs taip vadinamą "Spaudos" komitetą, kuris, žlugus Vanagaičio "Birutei", pradėjo leisti "Prūsų Lietuvos Savaitraštį". Tas pats būrelis nori dabar daugiau žmonių pritraukti ir išaugti į draugiją. Šiame susirinkime buvo skaitomi ir svarstomi būsimos draugijos įstatai ir išrinkta jai valdyba, į kurią pakliuvo šie žmonės: Trakeninkų Jagomastas ir Gausų Palaviks pirmininku, Simonaitis ir Gudaitis raštininku, Subatis ir Mikolaitis kasininku, Stiglorius, Jagomastas ir "Savaitraščio" redaktorė Raišiukytė spaudos komisijos nariai. Sąmota 1914 m. po 3000 markių pajamų ir išlaidų.

Prūsų Lietuva daug kuo skiriasi nuo Didžio-sios. Ji turi daug savotiškų, ypatingų reikalų, kurių negali patenkinti Rūsijos pusėje einantieji laik-raščiai. Ir susirinkimuose ir spaudoje jau pradeda-mas svarstyti Prūsų Lietuvos dienraščio reikalas. Ten žmonės praktikingi ir atsargūs, kelia aikštėn visas kliūtis. Jie mato kol kas dar negalėsią taip patatyti dienraščio, kad jis galėtų rungties su vokiečiais, bet sumanymo nemeta šalin. Negalėdami

tuojau padaryti, tariasi stengties auginti lietuvių visuomenę taip, kad jų sumanymas galėtų kuogreičiausiai įvykti.

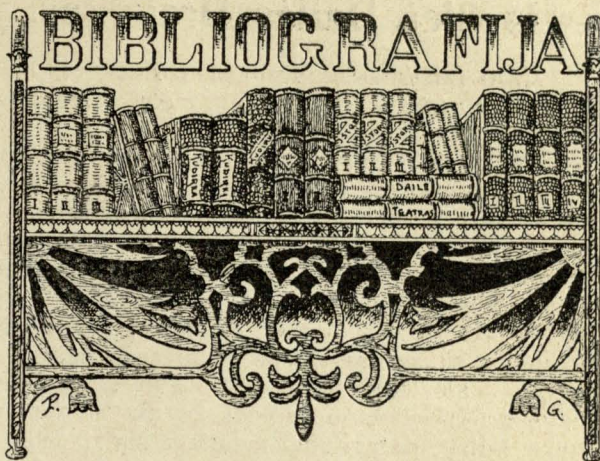
Minint 200 metų Duonelaičio gimimo sukaktuves, Prūsų Lietuvoje kilo įvairių sumanymų. Pirmiausias buvo statyti Duonelaičiui paminklą. Išskėlė jį d-ras Gaigalaitis. Buvo išrinktas ir tam tikras komitetas, bet juo ne visi tėra patenkinti, nes į jį pakliuvo daug vokiečių. Todėl greta šio iškilo kitas Duonelaičio paminklo sumanymas. Klaipėdos lietuvių "Vienybės" draugijoje jau praėjusią vasarą yra kilęs sumanymas statyti tautos namus. Dabar jį suskato rūpinties pastatyti juos Duonelaičiui paminėti. Išrinko organizacijos komitetą, kad rūpintusi Duonelaičio vardo namų statymu. Komitetas, rūpindamasis tuo reikalu, nutarė surinkti 250 lietuvių, kurie apsiimtų 5 metus dėti po 100 markių. Suradus tiek aukotojų, jau pirmais metais susidėtų 25000 markių ir namai tuojau galima būtų pradėti statyti. Namuose būtų susirinkimų salė, nes dabar vokiečiai nenoroms teleidžia lietuvius į sąvąsias, pradėjus jiems blaivėti; būtų knygų ir laikraščių skaitykla, nakvynė, lietuviams moksleiviams bendrabutis ir tt. Dalis namų būtų išnuomojama. Iš to pelno būtų laikomi visi namai, o jeigu dar jo liktų, būtų šelpiami lietuviai moksleiviai. Jau dabar esąs būrelis pasižadėjusių dėti per 5 metus po 100 markių. Galima tikėtis, kad greitai sulauksime Prūsų Lietuvoje tautos namų.

Pats tokių sumanymų atsiradimas liudija, kad ir Prūsų Lietuvoje tautos sąmonė labai žymiai kyla.

OOOO

Amerika.

Pageidaujamos ir nepageidaujamos Amerikai tautos. Jungtinių Amerikos Valsčių senatas svarsto dabar taip vadinamą Burnett'o bill'į apie imigracijos suvaržymą. Tame bill'yje yra kalbama ir apie tas tautas, kurių daugiausia ateina į Ameriką. Ten jos skirstomos yra į pageidaujamas ir nepageidaujamas, vadinasi, kurių imigraciją reikia varžyti ir kurių ne. Pageidaujami esą šių tautų ateiviai: 1) Kanados prancūzai, 2) anglai, 3) airiai, 4) švedai, 5) čekai, 6) vokiečiai; nepageidaujami: 1) pietų ir šiaurės italai, 2) *lietuviai*. 3) žydai, 4) rusinai (ukrainai), 5) slovakai, 6) vengrai, 7) lenkai.

Nauji laikraščiai. Tilžėje pradėjo eiti pirmas Prūsų Lietuvoje mėnesinis juokų laikraštis, vardu "Sukuryr". Išėjo jau 2 numeriu. Leidžia jį tam tikra susidėjusi kuopelė "Sėtynas", o redaguoja pernai metais paliovusios eiti "Birutės" redaktorius J. Vanagaitis. 1 "Sukurio" numeryje jis rašo, joguei kad ir buvęs pažadėjęs po 3 mėnesių vėl pradėti leisti "Birutę", bet jam pakliudžiusios kaikurios aplinkybės. Kada beišeisianti "Birutė", dabar jis negalys bepasakyti, nes organizuojąs darbininkus ir manąs vietoje "Birutės" pradėti leisti dienraštį, o kol kas "B." skaitytojams siuntinėsiąs "Sukuri".

Amerikoje, Čikagoje išėjo 1 "Naujienu" numeris, kaip leidėjai sako, parodomasis. Kas savaitė pradėsiąs eiti nuo kovo 4 dienos, o paskiau gal eisias ir dažniau. Laikraštis socialistų krypsnio. Čikaga didžiausias lietuvių centras Amerikoje, o neturėjęs tokios rūšies laikraščio. Jo sumanytojai, norėdami tą spragą užkišti, tarėsi su kitais, Amerikos rytuose jau einančiais, socialistų laikraščiais, kad persikeltų į Čikagą, bet, šiems nesutikus, pradėję leisti naują.

Amerikoje Čikagoje pradėjo eiti "Veidrodis", mėnesinis iliustruotas žurnalas, pašvėstas teatro ir scenos reikalams". Pasirodė 1 numeris. Redaktoriu mi rašosi Br. Vargšas. Mūsų scenos dailė jau susilaukė sau antro organo, šalip seniau einančio Vilniuje "Teatro". Tik Amerikoje leidžiamasis daug kuo skirsis nuo vilniškio. "Teatras" yra tik periodinis leidinys, kuriame yra spauzdinami originaliniai ir verstai veikalai, skiriami scenoje vaidinti, o "Veidrodis", kiek galima numanyti iš 1-mojo numerio, žada rūpinties ne tiek tinkamais vaidinti veikalais, kiek teatro teorija, vaidinimo taisyklėmis ir kritika. Trumpai sakant, jis ketina rūpinties ne tiek tuo, kas vaidinti, kiek tuo, kaip vaidinti.

